

De notariële praktijk onder de loep

De invloed van de wet bescherming erfgenamen tegen schulden bij de praktijkwerkzaamheden in het notariaat.

De notariële praktijk onder de loep

De invloed van de wet bescherming erfgenamen
tegen schulden bij de praktijkwerkzaamheden in
het notariaat

Classificatie: Intern

Opdrachtgever: Notarishuys Veldhoven
Opleiding: Juridische Hogeschool Avans-Fontys
Functie auteur: Student
Studentnummer: 2062845
Afstudeermentor: V.J. Ogier-Heitman
Afstudeerdocenten: L. Hopmans & E. Spijksma-Meulendijks
Academie: Avans Hogeschool

Voorwoord

Als onderdeel van mijn opleiding heb ik als vierdejaarsstudent aan de Juridische Hogeschool Avans-Fontys een afstudeerstage gevolgd. Ik heb Notarishuys Veldhoven benaderd omdat ik benieuwd was naar de notariële praktijk. Ik heb het onderwerp “de wet bescherming erfgenamen tegen schulden” aangedragen. Het notariskantoor vond dit een actueel onderwerp waar ze graag meer informatie over wilde hebben en zodoende is dat het onderwerp van mijn scriptie geworden. Tijdens mijn afstudeerstage heb ik kennis gemaakt met de notariële praktijk via mijn onderzoek, maar ook door mee te werken op kantoor. Ik wil het notariskantoor hartelijk bedanken voor de medewerking en voor de ervaring die ik daar mocht opdoen. Met name wil ik mijn afstudeermentor mevrouw V.J. Ogier-Heitman bedanken voor al haar hulp. Ze maakte altijd tijd vrij om mij te begeleiden bij mijn onderzoek. Verder wil ik ook mijn afstudeerdocolent L. Hopmans bedanken die mij gedurende het afstudeertraject heeft ondersteund en mij heeft geholpen dit traject succesvol te doorlopen.

Mirne Smulders

Veldhoven, januari 2017

Inhoudsopgave

Samenvatting	
--------------------	--

Lijst van afkortingen.....	
----------------------------	--

Hoofdstuk 1. Inleiding	7
1.1. De probleembeschrijving	7
1.2. De centrale vraag	8
1.3. De deelvragen	8
1.4. De doelstelling	8
1.5. De methodische verantwoording	9
1.5.1. Het onderzoek naar het recht	9
1.5.2. Het onderzoek naar de praktijk	9
1.6. De leeswijzer	10
Hoofdstuk 2. De erfopvolging vóór de wet Bets	11
2.1. Een korte inleiding in het erfrecht.....	11
2.2. De gevolgen van de erfopvolging.....	11
2.2.1. Zuivere aanvaarding van de nalatenschap	12
2.2.2. Beneficiaire aanvaarding van de nalatenschap.....	13
2.2.3. Verwerping van de nalatenschap.....	15
Hoofdstuk 3. De wet bescherming erfgenamen tegen schulden.....	16
3.1. De wet Bets	16
3.2. Een nieuwe uitzondering op het wettelijk uitgangspunt.....	16
3.3. Verduidelijking van de fictieve zuivere aanvaarding	17
3.3.1. Gedragingen van beschikking en beheer.....	17
3.3.2. Onttrekking aan het verhaal van de schuldeisers.....	18
3.3.3. Benadeling schuldeisers	19
3.3.4. De waarde van een goed.....	20
3.4. De uitzonderingsclausule.....	20
3.4.1. Beneficiaire aanvaarding of toch verwerpen?	21
3.4.2. Onverwachte nalatenschapsschulden.....	21
3.4.3. De gevolgen	23
3.5. Modernisering publicatieplicht.....	24
3.6. Overgangsregeling	24
Hoofdstuk 4. De verschillen	26
4.1. Een nieuwe uitzondering op het wettelijk uitgangspunt.....	26
4.2. De fictieve zuivere aanvaarding	26
4.3. De uitzonderingsclausule.....	27
4.4. De publicatiebepalingen	27

Hoofdstuk 5. De praktijk.....	28
5.1. De notarisverplichtingen	28
5.2. De procedure.....	29
5.3. De bespreking	30
5.4. De verklaring van zuivere aanvaarding	31
5.4.1. De oude modelakten voor een verklaring van zuivere aanvaarding	31
5.4.2. De nieuwe modelakten voor een verklaring van zuivere aanvaarding	33
5.4.3. De vergelijking van de modelakten	34
5.4.4. Het begeleidend schrijven.....	35
5.5. De verklaring van beneficiaire aanvaarding	35
5.5.1. De modelakte	35
5.5.2. Het begeleidend schrijven.....	36
5.6. De verklaring van erfrecht.....	36
5.6.1. De modelakten	36
5.6.2. Het begeleidend schrijven.....	38
Hoofdstuk 6. Wijziging in de praktijk?.....	39
6.1. De procedure.....	39
6.2. De bespreking	40
6.3. Verklaring van zuivere aanvaarding	42
6.4. Verklaring van beneficiaire aanvaarding	44
6.5. Verklaring van erfrecht.....	45
Hoofdstuk 7. Conclusies en aanbevelingen.....	47
7.1. De probleembeschrijving, doelstelling en de centrale vraag.....	47
7.2. De procedure.....	47
7.3. De bespreking	48
7.4. De verklaring van zuivere aanvaarding	48
7.5. De verklaring van beneficiaire aanvaarding	50
7.6. De verklaring van erfrecht.....	51
7.7. Eindconclusie	51
Hoofdstuk 8. Extra conclusies en aanbevelingen	52
Literatuur- en bronnenlijst	53
Jurisprudentielijst.....	55

Samenvatting

Notarishuys Veldhoven vroeg zich af of het kantoor zijn cliënten nog optimaal en passend van dienst is bij een verklaring van erfrecht procedure door de invoering van de wet bescherming erfgenamen tegen schulden. Deze wet verandert namelijk het een en ander in de erfopvolging van zuivere en beneficiaire aanvaarding en in het proces voor een verklaring van erfrecht komen immers nadrukkelijk de gevolgen van erfopvolging naar voren. Sluiten de werkzaamheden niet aan op de wet bescherming erfgenamen tegen schulden, dan zal dit op termijn cliënten en derhalve geld kosten voor het notariskantoor. De organisatie kan haar cliënten dan niet optimaal en passend van dienst zijn. Hetgeen betekent dat de belangen van de cliënten niet volledig worden behartigd. Het niet correct zorgen voor de cliënten en informeren van cliënten kan leiden tot tuchtrechtelijke of civielrechtelijke aansprakelijkheid van de notaris. Het is voor Notarishuys Veldhoven zodanig van belang dat de wet bescherming erfgenamen tegen schulden en haar gevolgen in kaart worden gebracht om een adequaat notariskantoor voort te zetten en om een tevreden klandizie te behouden.

In dit rapport is daarom onderzocht op welke wijze de procedure verklaring van erfrecht en haar werkzaamheden: de advisering aan cliënten aangaande nalatenschappen erven, de verklaring van zuivere aanvaarding, de verklaring van beneficiaire aanvaarding en de verklaring van erfrecht van Notarishuys Veldhoven aangepast kunnen worden door de inwerkingtreding van de wet bescherming erfgenamen tegen schulden. Het doel van het onderzoek is om hierover een advies te geven, opdat Notarishuys Veldhoven zijn huidige procedure verklaring van erfrecht en haar werkzaamheden kan aanpassen als gevolg van de inwerkingtreding van de wet bescherming erfgenamen tegen schulden en hierdoor de meest optimale en passende dienstverlening kan geven aan zijn cliënten op het gebied van nalatenschappen erven.

Voor de uitwerking van het rapport is een praktijkgericht juridisch onderzoek uitgevoerd. Allereerst is onderzocht hoe de erfopvolging was geregeld vóór de invoering van de wet bescherming erfgenamen tegen schulden. Voorts is gekeken wat de wet bescherming erfgenamen tegen schulden precies inhoudt en wat de verschillen zijn tussen de erfopvolging van vóór en ná de invoering van de wet bescherming erfgenamen tegen schulden. Daaropvolgend zijn de procedure verklaring van erfrecht en haar werkzaamheden geanalyseerd. Hierbij zijn de zorg- en informatieplicht van de notaris ook onder de loep genomen. Als laatste is onderzocht of de procedure verklaring van erfrecht en haar werkzaamheden aangepast moeten worden door de inwerkingtreding van de wet bescherming erfgenamen tegen schulden.

Uit het onderzoek blijkt dat Notarishuys Veldhoven een aantal aanpassingen kan doorvoeren aan de procedure verklaring van erfrecht en haar werkzaamheden. Zo kan het kantoor de procedure verklaring van erfrecht wijzigen door een extra stap op te nemen voorafgaand aan de bespreking, om de bespreking voor de cliënt gemakkelijker en duidelijker te maken. Ook zorgt het voor extra schriftelijk bewijs van de zorg- en informatieplicht. Daarnaast kan de bespreking aanpassing gebruiken door de cliënt tijdens de bespreking te informeren over de gevolgen van beschikkingshandelingen die onttrekken aan het verhaal van de schuldeisers, zodat onbewuste fictieve zuivere aanvaardingen van de nalatenschap worden voorkomen. Ook is het raadzaam de cliënt bij de bespreking te adviseren om terughoudend te handelen bij goederen waarvan de waarde onbekend of onduidelijk is of om de goederen te laten taxeren waarvan de waarde onbekend of onduidelijk is. Dit voorkomt ook onbewuste zuivere fictieve aanvaardingen van de nalatenschap. Daarbij kan de verklaring van zuivere aanvaarding aangepast worden door het stuk "Verklaart" te wijzigen, om de inhoud van de verklaring duidelijker te maken naar de ondergetekende toe en om de verklaring juridisch correct te maken. Ten slotte kan de verklaring van beneficiaire aanvaarding aangepast worden door een optie "aangehechte stukken" op te nemen in de modelakte. De verklaringen van beneficiaire aanvaardingen die worden opgemaakt naar aanleiding van art. 4:194a lid 1 BW, geven bij de inschrijving bij de griffie van de rechtbank dan bewijs dat de ondergetekende van de verklaring daadwerkelijk alsnog beneficiair mocht aanvaarden.

Lijst van afkortingen

Art.	Artikel
BW	Burgerlijk Wetboek
CTR	Centraal testamentenregister
e.a.	en andere(n)
Griffie van de rechtbank	griffie van de rechtbank van het sterfhuis van de erflater
Hof	Gerechtshof
HR	Hoge Raad
KNB	Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie
LJN	Landelijk Jurisprudentie Nummer
De Minister	De Minister van Veiligheid en Justitie
mr.	Meester in de rechten
NJ	Nederlandse Jurisprudentie
Prof.	Professor
Rb.	Rechtbank
T&C	Tekst & Commentaar
Verklaring bij de griffie	Een daartoe strekkende verklaring van de griffie van de rechtbank van het sterfhuis van de erflater
Wet Bets	Wet Bescherming erfgenamen tegen schulden
Wna	Wet op het notarisambt
WPNR	Weekblad voor Privaatrecht, Notariaat en Registratie

Hoofdstuk 1. Inleiding

In dit hoofdstuk zijn de probleembeschrijving, de centrale vraag, de doelstelling, de deelvragen, de verantwoording en de leeswijzer omschreven. Het hoofdstuk beschrijft het inhoudelijke onderwerp van het onderzoek en geeft aan met welke reden en met welk doel het onderwerp is onderzocht. Allereerst komt de probleembeschrijving aan bod. De probleembeschrijving mondt uit tot de centrale vraag en de doelstelling. De centrale vraag geeft aan wat Notarishuys Veldhoven door het onderzoeksrapport te weten wil komen en de doelstelling weergeeft de praktische relevantie van het onderzoek. De deelvragen weergeven wat er per hoofdstuk is onderzocht. Vervolgens passeert de verantwoording waarin de keuzes van het onderzoek zijn verantwoord. Ten slotte is een leeswijzer opgenomen.

1.1. De probleembeschrijving

In het Nederlands erfrechtsysteem kan een erfgenaam kiezen tussen zuivere aanvaarding, beneficiaire aanvaarding of verwerping van een nalatenschap.¹ Voordat de wet bescherming erfgenamen tegen schulden (hierna wet Bets) inwerking was getreden, konden erfgenamen onbewust een nalatenschap zuiver aanvaarden, indien de erfgenaam zich ondubbelzinnig en zonder voorbehoud als een zuiver aanvaard hebbende erfgenaam gedroeg en nog geen keuze had gemaakt tot aanvaarding of verwerping van de nalatenschap.² Het was voor erfgenamen vaak onduidelijk welke handelingen zuivere aanvaarding tot gevolg hadden. Daarnaast werden erfgenamen die bewust of onbewust kozen voor zuivere aanvaarding soms geconfronteerd met onverwachte schulden van de overledene. De erfgenaam moest deze schulden betalen uit zijn privévermogen, indien de nalatenschap de schulden niet kon bekostigen. Erfgenamen konden hierdoor in serieuze financiële problemen raken.³

Uit een enquête van de NOS en Netwerk Notarissen blijkt dat nalatenschappen steeds meer schulden bevatten.⁴ Nalatenschappen worden daarom vaker beneficiair aanvaard of verworpen. In de media zijn diverse situaties naar voren gebracht waarin erfgenamen in de problemen kwamen door de schulden van de overledene. Deze situaties ontstonden vanwege het zuiver aanvaarden van de nalatenschap.⁵ Naar aanleiding van deze berichten is door de Tweede Kamer en in het rapport "Erven zonder financiële zorgen?!"⁶ (hierna Rapport) aandacht gevraagd voor de onbekendheid van erfgenamen met beneficiaire aanvaarding en voor de onbekendheid met de wettelijke regeling dat bepaalde gedragingen resulteren in zuivere aanvaarding van de nalatenschap. Ook is onderzocht of erfgenamen beter beschermd kunnen worden tegen schulden van de overledene.⁷ Dit alleszamen heeft ertoe geleid dat op donderdag 1 september 2016 de wet Bets is ingetreden. Deze wet beoogt erfgenamen een betere bescherming te bieden tegen schulden van de erflater.⁸

Notarishuys Veldhoven is een notariskantoor gevestigd te Veldhoven. Het kantoor houdt zich vanzelfsprekend bezig met notariële zaken. Het legt afspraken vast in notariële akten en bewaart deze akten. Daarnaast geeft het kantoor advies en ziet erop toe dat de zaken van cliënten juridisch goed geregeld zijn.⁹

Door de invoering van de nieuwe wet bestaat binnen het kantoor de vraag of de procedure verklaring van erfrecht en haar werkzaamheden aangepast moeten worden, zodat het notariskantoor zijn cliënten optimaal en passend van dienst kan blijven. De wet Bets verandert namelijk het een en ander in de erfopvolging van zuivere en beneficiaire aanvaarding en in het proces voor een verklaring van erfrecht komen immers nadrukkelijk

¹ Art. 4:190 lid 1 BW en *Kamerstukken II* 2014/15, 34224, nr. 3.

² Art. 4:192 lid 1 BW en *Kamerstukken II* 2014/15, 34224, nr. 3.

³ *Kamerstukken II* 2014/15, 34224, nr. 3.

⁴ Van Amersfoort e.a. 2012, p. 39.

⁵ Van Amersfoort e.a. 2012, p. 3.

⁶ Van Amersfoort e.a. 2012, p. 39.

⁷ *Kamerstukken II* 2014/15, 34224, nr. 3.

⁸ *Kamerstukken II* 2014/15, 34224, nr. 3.

⁹ "Taken notaris", Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie, www.knb.nl (zoek op Taken notaris).

de gevolgen van erfopvolging naar voren. Sluiten de werkzaamheden niet aan op de wet Bets, dan zal dit op termijn cliënten en derhalve geld kosten voor het notariskantoor. De organisatie kan haar cliënten dan niet optimaal en passend van dienst zijn. Hetgeen betekent dat de belangen van de cliënten niet volledig worden behartigd. Ontevreden cliënten zullen opzoek gaan naar een ander notariskantoor en zorgen voor mond-tot-mondreclame ten ongunste van de organisatie. Ook kan het niet correct zorgen voor de cliënten en informeren van cliënten leiden tot tuchtrechtelijke of civielrechtelijke aansprakelijkheid van de notaris. Het is voor Notarishuys Veldhoven zodanig van belang dat de wet Bets en haar gevolgen in kaart worden gebracht om een adequaat notariskantoor voort te zetten en om een tevreden klandizie te behouden.

In dit onderzoeksrapport wordt daarom onderzocht hoe de procedure verklaring van erfrecht en haar werkzaamheden: de advisering op het gebied van nalatenschappen, de verklaringen van zuivere aanvaarding, de verklaringen van beneficiaire aanvaarding en de verklaring van erfrecht aangepast kunnen worden naar aanleiding van de inwerking getreden wet Bets. Het rapport is aan de hand van een praktijkgericht juridisch onderzoek opgesteld.

1.2. De centrale vraag

De vraag die Notarishuys Veldhoven ten gevolge van het onderzoek graag beantwoord wil zien, is het volgende:

Op welke wijze kan de procedure van verklaring van erfrecht en haar werkzaamheden: de advisering aan cliënten aangaande nalatenschappen erven, de verklaring van zuivere aanvaarding, de verklaring van beneficiaire aanvaarding en de verklaring van erfrecht van Notarishuys Veldhoven, aangepast worden naar aanleiding van de inwerking getreden wet Bets?

1.3. De deelvragen

De hiervoor geformuleerde centrale vraag valt uiteen in vijf deelvragen. Elke deelvraag wordt in een apart hoofdstuk behandeld. De uitwerking van deze deelvragen geeft in zijn geheel antwoord op de centrale vraag. De deelvragen luiden als volgt:

1. Wat is het juridisch kader van de erfopvolging vóór de invoering van de wet Bets?
2. Wat is het juridisch kader van de wet Bets?
3. Wat zijn de verschillen tussen de erfopvolging van vóór en ná de invoering van de wet Bets?
4. Hoe zijn de procedure verklaring van erfrecht en haar werkzaamheden inhoudelijk geregeld?
5. Wat moet inhoudelijk veranderd worden aan de procedure verklaring van erfrecht en haar werkzaamheden door de inwerkingtreding van de wet Bets?

1.4. De doelstelling

Het doel waarvoor het onderzoek dient, is als volgt:

Op maandag 9 januari 2017 een onderzoeksrapport opleveren aan V.J. Ogier-Heitman, namens de afdeling personen- en familierecht van Notarishuys Veldhoven, met een advies op welke wijze de procedure van verklaring van erfrecht en haar werkzaamheden: de advisering aan cliënten aangaande nalatenschappen erven, de verklaring van zuivere aanvaarding, de verklaring van beneficiaire aanvaarding en de verklaring van erfrecht van Notarishuys Veldhoven, aangepast kunnen worden naar aanleiding van de ingevoerde wet Bets, opdat Notarishuys Veldhoven zijn huidige verklaring van erfrecht procedure en haar werkzaamheden kan aanpassen als gevolg van de inwerkingtreding van de wet Bets en hierdoor de meest optimale en passende dienstverlening kan geven aan zijn cliënten op het gebied van nalatenschappen erven.

1.5. De methodische verantwoording

Voor de uitwerking van het rapport is een praktijkgericht juridisch onderzoek uitgevoerd. Het onderzoek naar het recht vindt plaats in hoofdstuk 2, 3 en 4. In deze hoofdstukken worden de deelvragen 1 t/m 3 beantwoord. Het onderzoek van de praktijk geschiedt in hoofdstuk 5 en 6. De antwoorden op de deelvragen 4 en 5 zijn in deze twee hoofdstukken uitgewerkt. In het onderstaande worden eerst de onderzoeksstrategie, bronnen en methoden van het onderzoek naar het recht verantwoord. Als laatste worden de onderzoeksstrategie, bronnen en methoden van het onderzoek naar de praktijk verantwoord.

1.5.1. Het onderzoek naar het recht

Voor het onderzoek naar het recht is besloten om een rechtsbronnenonderzoek, documentenonderzoek en literatuuronderzoek te verrichten. Met deze strategie kunnen de deelvragen, en dus ook de centrale vraag, beantwoord worden. Dit maakt de strategie effectief. Daarnaast is de strategie ook efficiënt, omdat het niet onnodig veel tijd, geld, materiaal en/of energie kost.

Bij het rechtsbronnenonderzoek is de wet onderzocht en voornamelijk boek 4 van het Burgerlijk Wetboek (hierna BW). Deze wet omschrijft de bepalingen van het erfrecht en dus ook de bepalingen van de wet Bets. Ook is boek 4 van het BW van vóór de wet Bets gebruikt voor de beantwoording van deelvragen 1 en 3. Bovendien is jurisprudentie gebruikt om antwoord te geven op de deelvragen. Vervolgens zijn de kamerstukken bestudeerd, omdat uit deze documenten veel informatie en uitleg bevatten over de wet Bets. Mede is er allerlei literatuur geanalyseerd, zoals het boek van "Wortmann en van Duijvendijk-Brand". De informatie uit dit boek werd vergeleken met de informatie uit het boek van "Van Mourik en Nuytinck" ter controle. Voornamelijk is het boek van "Wortmann en van Duijvendijk-Brand" gebruikt als bron in het onderzoek, omdat dit boek duidelijker en makkelijker geschreven is. De boeken zijn van 2015. Het bestuderen van deze boeken was daarom zinvol voor het onderzoek naar het erfrecht van vóór de invoering van de wet Bets, maar ook voor het erfrecht ná de invoering van de wet Bets. Ook zijn elektrische literatuurbronnen onderzocht, zoals de website van de Rijksoverheid, de KNB en websites van advocatenkantoren en notariskantoren. Op deze websites is een grote hoeveelheid actuele informatie eenvoudig en snel te vinden over het erfrecht en over de wet Bets. Daarbij is de informatie makkelijk te lezen en te begrijpen, aangezien de informatie met name gericht is op een groot publiek, waaronder juridische leken. Dit maakt de elektrische bronnen efficiënt. De notities van het Notarieel kenniscentrum voor netwerknotarissen zijn ook bestudeerd. Op het kenniscentrum is veel informatie te vinden over het erfrecht en de wet Bets. Verder is Tekst & Commentaar gebruikt om snel betekenissen van bepaalde wetsartikelen te achterhalen. Het tijdschrift WPNR is gebruikt omdat er in tijdschriften vaak actuele ontwikkelingen worden geschreven. Bovendien is dit tijdschrift mede gericht op het notariaat.

Met behulp van de methode inhoudsanalyse is de gevonden informatie geanalyseerd en verwerkt in het onderzoek. Deze methode is gewenst, aangezien bestaand materiaal is gebruikt voor de beantwoording van de deelvragen.

1.5.2. Het onderzoek naar de praktijk

Het praktijkonderzoek is aan de hand van een kwalitatief onderzoek in combinatie met een casestudy onderzocht, omdat de nadruk van het praktijkonderzoek ligt op het begrijpen en het analyseren van de procedure verklaring van erfrecht en haar werkzaamheden. De werkzaamheden zijn onderzocht middels de methoden documentenonderzoek, observatie en literatuuronderzoek.

Voor de analysering van de procedure is alleen een documentenonderzoek gebruikt. De procedure is bestudeerd met behulp van de procedurelijst, de handleiding "Instructies werkzaamheden Notarishuys Veldhoven" en door het maken van verklaring van erfrecht zaken. Het is een efficiënte methode, aangezien de procedure snel onderzocht kan

worden met bestaand materiaal. Aan de hand van besprekingen observeren is de advisering op het gebied van nalatenschappen onderzocht. In de besprekingen voor een verklaring van erfrecht worden de cliënten voornamelijk geadviseerd over het erven van een nalatenschap. Door deze besprekingen te observeren kan een goed beeld van werkelijkheid worden geschetst. De verklaring van zuivere aanvaarding, de verklaring van beneficiaire aanvaarding en de verklaring van erfrecht zijn via modelakten en modelbrieven geanalyseerd. Ook het uitvoeren van verklaring van erfrecht zaken heeft bijgedragen aan de analyse van deze werkzaamheden. Door het maken van eigen verklaringen van aanvaarding en verklaringen van erfrecht is een inhoudelijker beeld over de modellen ontstaan. Daarbij is het een efficiënte bron, omdat er tegelijkertijd werk wordt verricht voor het kantoor en onderzoek wordt gedaan. Ook is gebruik gemaakt van literatuur en rechtsbronnen, zoals de WPNR en de Wet op de notarisambt (hierna Wna), om achtergrond informatie over het notariaat te vinden. Al deze bronnen en methoden zijn effectief omdat hiermee de deelvragen 4 en 5 worden beantwoord, en dus ook de centrale vraag.

1.6. De leeswijzer

In het onderzoek wordt allereerst in hoofdstuk 2 onderzocht hoe de erfopvolging vóór de invoering van de wet Best was geregeld. Hierop wordt ingegaan, omdat de wet Bets deze vooral wijzigt. Ook wordt een kleine inleiding gegeven in het erfrecht ter verduidelijking van het onderwerp. In hoofdstuk 3 is de wet Bets uitgespit. Het juridisch kader van de wet Bets staat centraal. Ook wordt kort beschreven wat het doel van de wet Bets is en waarom de wet inwerking is getreden. Op basis van hoofdstuk 2 en 3 worden de verschillen tussen de oude en de nieuwe bepalingen beschreven in hoofdstuk 4. Dit hoofdstuk verduidelijkt en concludeert wat de daadwerkelijke verschillen zijn tussen het erfrecht vóór de invoering van de wet Bets en het erfrecht ná de invoering van de wet Bets. Vervolgens zijn in hoofdstuk 5 de procedure verklaring van erfrecht en haar praktijkwerkzaamheden geanalyseerd. Ook zijn de zorg- en informatieplicht van de notaris onder de loep genomen. Daaropvolgend is in hoofdstuk 6 gekeken hoe het proces en de praktijkwerkzaamheden van een verklaring van erfrecht eruit moeten zien door de invoering van de wet Bets, zodat het kantoor zijn cliënten optimaal en passend van dienst kan blijven. Nadien zijn in hoofdstuk 7 de conclusies en aanbevelingen opgenomen die een antwoord geven op de centrale vraag. In hoofdstuk 8 zijn extra conclusies en aanbevelingen opgenomen die verder strekken dan het antwoord op de centrale vraag, maar toch de moeite waard zijn om te worden benoemd.

Ten slotte worden in het onderzoek woorden die mannelijk en vrouwelijk zijn, zoals de notaris, de cliënt en de erfgenaam, als mannelijk geschreven, om de tekst in het onderzoek duidelijk te houden. De regel gaat uiteraard niet op als het woord duidelijk betrekking heeft op één geslacht.

Hoofdstuk 2. De erfopvolging vóór de wet Bets

Voordat de wet Bets aan bod komt wordt eerst ingegaan op de gevolgen van de erfopvolging van het erfrecht geldend vanaf 17 augustus 2015. Deze bepalingen waren vóór de wet Bets van kracht. Allereerst wordt een kleine inleiding gegeven in het erfrecht ter verduidelijking van het onderwerp.

2.1. Een korte inleiding in het erfrecht

Het erfrecht is geregeld in boek 4 van het BW. Het omvat de regels over de opvolging in het vermogen van een overleden persoon. Dit vermogen, een geheel van goederen en schulden, wordt nalatenschap genoemd. De overleden persoon wordt betiteld als erflater. Degenen die het vermogen opvolgen zijn de erfgenamen.¹⁰

Na het overlijden van een persoon laten erfgenamen vaak een verklaring van erfrecht opmaken. Deze verklaring is een notariële akte waarin de notaris bepaalde feiten vermeldt naar aanleiding van het overlijden van een persoon. Het doel van de verklaring van erfrecht is tonen wie erfgenaam zijn van de betreffende erflater, voor welk deel de erfgenamen erven op grond van de wet en/of testament en hoe de erfgenamen de nalatenschap hebben aanvaard.¹¹ De notaris raadpleegt hiervoor de akte van overlijden, het centraal testamentenregister (hierna CTR) om te controleren of de overledene een testament heeft gemaakt, de registers van de burgerlijke stand om te controleren of de overledene een echtgenote en/of kinderen achterlaat en het huwelijksregister om te verifiëren of er huwelijksvoorwaarden zijn opgemaakt indien de erflater gehuwd was. De verzekeringsmaatschappij, de bank en de belastingdienst kunnen vragen naar een verklaring van erfrecht voor:

- de uitkering van de levensverzekering;
- het wijzigen van de tenaamstelling van de verzekeringspolis;
- de uitkering van de overlijdensrisicoverzekering;
- het gebruik maken van de bankrekening van de erflater zonder blokkade;
- het wijzigen van de tenaamstelling van een woning in het kadaster;
- de teruggave van de belasting op naam van de overledene.¹²

Voor grensoverschrijdende nalatenschappen binnen de Europese Unie met uitzondering van Denemarken, Ierland en het Verenigd Koninkrijk, worden tegenwoordig Europese verklaringen van erfrecht afgegeven.¹³ De notarissen kan een dergelijke verklaring inschrijven in het European Succession Certificate Register (ESCR). Dit is echter niet verplicht. Het register moet ervoor zorgen dat men snel en gemakkelijk kan controleren of er een Europese erfrechtverklaring in het buitenland is afgegeven.¹⁴

2.2. De gevolgen van de erfopvolging

Na het overlijden van de erflater valt zijn nalatenschap open. Een erfgenaam kan de nalatenschap aanvaarden of verwerpen en een aanvaarding kan zuiver of beneficiair geschieden.¹⁵ De gevolgen van de erfopvolging voor de erfgenamen worden grotendeels bepaald door de keuze die zij uitbrengen.¹⁶ De erflater kan de keuze van de erfgenamen niet beperken. Een erfgenaam kan ook niet vóór het openvallen van de nalatenschap een beslissing nemen.¹⁷ De keuze kan enkel onvoorwaardelijk en zonder tijdsbepaling geschieden, tenzij de erfgenaam wettelijk wordt vertegenwoordigd. Waarom dit een uitzondering is wordt in het verloop van deze paragraaf nader toegelicht. De nalatenschapskeuze kan daarnaast niet één deel van het erfdeel betreffen.¹⁸ Het is dus

¹⁰ Wortmann & van Duijvendijk-Brand 2015, p.328.

¹¹ Art.4:188 lid 1 BW en Wortmann & van Duijvendijk-Brand 2015, p. 353.

¹² Notarieel kenniscentrum 2013, p. 1 en 2.

¹³ "Europese erfrechtverordening in werking, afwikkeling nalatenschap in Europa eenvoudiger", Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie, www.knb.nl (zoek op *Europese erfrecht verordening eenvoudiger*).

¹⁴ "Europese verklaringen van erfrecht samen in een register", Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie, www.knb.nl (zoek op *Europese verklaring van erfrecht samen*).

¹⁵ Art. 4:190 lid 1 BW.

¹⁶ Verstappen, in: T&C BW 2015, art. 4:190 BW, aant. 1 (online, laatst bijgewerkt op 1 juli 2015).

¹⁷ Art. 4:190 lid 2 BW.

¹⁸ Art. 4:190 lid 3 BW.

niet mogelijk om een nalatenschap gedeeltelijk wel en gedeeltelijk niet te aanvaarden. Een eenmaal gemaakte keuze is onherroepelijk en werkt terug tot het ogenblik van het openvallen van de nalatenschap. Is de keuze eenmaal gemaakt dan kan deze niet terug worden gedraaid. Dit is slechts in uitzonderlijke gevallen is dit mogelijk.

De keuze tot verwerping of aanvaarding wordt gedaan door het afleggen van een daartoe strekkende verklaring bij de griffie van de rechtbank van het sterfhuis van de erflater (hierna verklaring bij de griffie). De notaris kan deze verklaringen opstellen en sturen naar de griffie van de rechtbank van het sterfhuis van de erflater (hierna griffie van de rechtbank). De verklaring wordt ingeschreven in het boedelregister door deze griffiers.¹⁹ Daarvoor is griffierecht verschuldigd. Het boedelregister is een openbaarregister waarin gegevens worden bijgehouden over opengevallen nalatenschappen. De keuze tot aanvaarding kan ook ontstaan door bepaalde handelingen of door stilzitten. Deze manieren worden besproken in de paragrafen 2.2.1. en 2.2.2.

Een wettelijk vertegenwoordiger kan de nalatenschapskeuze niet onvoorwaardelijk en zonder tijdsbepaling maken. De vertegenwoordiger van een erfgenaam mag namelijk niet zuiver aanvaarden. Hij mag wel beneficiair aanvaarden of de nalatenschap verwerpen met een machtiging van de kantonrechter. De vertegenwoordiger is verplicht, in tegenstelling tot een handelingsbekwame, een verklaring van beneficiair aanvaarding of verwerping af te leggen bij de griffie van de rechtbank binnen drie maanden vanaf het tijdstip waarop de nalatenschap de erfgenaam toekomt. Deze termijn kan worden verlengd door de kantonrechter.²⁰ Is de termijn verlopen dan wordt de nalatenschap beneficiair aanvaard.²¹

2.2.1. Zuivere aanvaarding van de nalatenschap

Bij zuivere aanvaarding van de nalatenschap aanvaardt de erfgenaam alle rechten en plichten van de erflater en dus ook alle baten en lasten. De erfgenaam is aansprakelijk voor alle schulden. Zelfs als er sprake is van een negatieve nalatenschap. Dat is het geval wanneer de schulden meer bedragen dan de bezittingen. De erfgenaam is verplicht om met zijn privévermogen de overgebleven schulden te betalen die de nalatenschap niet kon voldoen.²² Tot op het moment van zuiver aanvaarden is de erfgenaam echter niet verplicht de schulden van de nalatenschap ten laste van zijn privévermogen te voldoen.²³ Zijn er meerdere erfgenamen dan vermengt de nalatenschap zich pas na de verdeling met het privévermogen.²⁴ Ook kunnen schuldeisers geen verhaal nemen op de goederen van de nalatenschap gedurende drie maanden na het overlijden van de erflater, als de nalatenschap niet door alle erfgenamen zuiver is aanvaard, tenzij de schuldeisers hiertoe ook in geval van faillissement van de erflater hadden kunnen overgaan.²⁵ De erfgenamen kunnen in deze periode onderzoeken of de erfenis de moeite waard is om te aanvaarden dan wel te verwerpen.²⁶

De erfgenaam hoeft een nalatenschapsschuld niet met zijn privévermogen te betalen als de schuld niet op hem rust.²⁷ Het is namelijk mogelijk dat een schuld van de nalatenschap niet op alle erfgenamen rust. Bij de wettelijke verdeling rusten de schulden bijvoorbeeld op de langstlevende en niet op de kinderen.²⁸ De schuldeisers kunnen hun vorderingen daarom alleen op de langstlevende vorderen en niet op de kinderen. De niet op een erfgenaam rustende schuld is de enige uitzondering op het wettelijk uitgangspunt dat de zuiver aanvaard hebbende erfgenaam aansprakelijk is voor de nalatenschapsschulden.²⁹

¹⁹ Art. 4:191 lid 1 BW.

²⁰ Art. 4:193 lid 1 BW.

²¹ Art. 4:193 lid 2 BW.

²² Art. 4:184 lid 2 BW (oud) en "Moet ik een erfenis aanvaarden", *De Rijksoverheid voor Nederland*, www.rijksoverheid.nl (zoek op *erfenis aanvaarden*).

²³ Art. 4:184 BW en Wortmann & van Duijvendijk-Brand 2015, p. 366.

²⁴ Verstappen, in: T&C BW 2015, art. 4:184 BW, aant. 3 (online, laatst bijgewerkt op 1 juli 2015).

²⁵ Art. 4:185 lid 1 BW en Wortmann & van Duijvendijk-Brand 2015, p. 367.

²⁶ *Kamerstukken II* 2014/15, 34 224, nr. 4, p. 11.

²⁷ Art. 4:184 lid 2 sub a BW (oud).

²⁸ Art. 4:117 lid 2, art. 4:13 lid 2 en art. 4:14 BW en Verstappen, in: T&C BW 2015, art. 4:184 BW, aant. 3 (online, laatst bijgewerkt op 1 juli 2015).

²⁹ Art. 4:193 BW.

Een zuivere aanvaarding van de nalatenschap kan naast het afleggen van een daartoe strekkende verklaring geschieden doordat de erfgenaam handelingen verricht. Uit deze gedragingen moet voortvloeien dat een erfgenaam zich ondubbelzinnig en zonder voorbehoud als een zuiver aanvaard hebbende erfgenaam gedraagt. Dit is het geval als de erfgenaam als heer en meester beschikt over de nalatenschap of duidelijk aan de schuldeisers doet blijken dat hij de schulden van de nalatenschap geheel voor zijn rekening neemt.³⁰ Het zuiver aanvaarden van de nalatenschap door het verrichten van beschikkingshandelingen is een bepaling ter bescherming van de schuldeisers. De schuldeisers behouden zo de mogelijkheid tot voldoening van hun vorderingen.³¹ De schuldeisers kunnen na elke handeling van een erfgenaam die niet is verricht in het kader van beheer van de nalatenschap verhaal nemen op de erfgenaam zijn privévermogen, tenzij de erfgenaam zijn nalatenschapskeuze reeds heeft gemaakt.³² Het zal van de omstandigheden van het geval afhangen of een gedraging leidt tot zuivere aanvaarding van de nalatenschap.³³ Hieronder volgen voorbeelden van gedragingen die resulteren in zuivere aanvaarding:

- een erfgenaam die zich in een gerechtelijke procedure stelt en verweer voert tegen een vordering op de nalatenschapsboedel, omdat hij uit de administratie heeft opgemaakt dat deze vordering al is voldaan;³⁴
- het leeghalen van een huurwoning en bepalen wat er met de spullen gebeurt;³⁵
- het opruimen van de gehele inboedel van de erflater;
- het meegeven van alle zaken van de nalatenschap aan de vuilnisman;³⁶
- het verkopen van het appartement van de erflater;³⁷
- het erkennen van een nalatenschapsschuld;³⁸
- het verlenen van een algemene volmacht aan het personeel van de notaris.³⁹

Ook kan de keuze tot zuivere aanvaarding ontstaan door stilzitten. Op verzoek van een belanghebbende kan de kantonrechter een termijn tot nalatenschapskeuze stellen aan de erfgenaam die nog geen keuze heeft gemaakt. Op verzoek van de erfgenaam kan de kantonrechter de termijn meerdere malen verlengen.⁴⁰ Laat de erfgenaam de termijn lopen zonder een keuze te hebben gemaakt, dan aanvaardt hij de nalatenschap zuiver.⁴¹

Zuivere aanvaarding kan voor erfgenamen tot serieuze financiële problemen leiden als de nalatenschap negatief blijkt. Dit kan gebeuren door onverwachte schulden, onverwachte uiterste wilsbeschikkingen of slecht onderzoek naar de nalatenschap door de erfgenaam. De erfgenaam die na zuivere aanvaarding bekend wordt met een uiterste wil van de erflater heeft daarom de mogelijkheid om alsnog beneficiair te aanvaarden door een verzoek tot beneficiaire aanvaarding voor te leggen bij de kantonrechter. Het verzoek moet binnen drie maanden na de ontdekking zijn ingediend.⁴²

2.2.2. Beneficiaire aanvaarding van de nalatenschap

Beneficiaire aanvaarding staat ook bekend als het aanvaarden onder voorrecht van boedelbeschrijving. Deze geschiedt door het afleggen van een verklaring bij de griffie.⁴³ De beneficiair aanvaarde erfgenaam wordt beschermd tegen alle schulden uit de nalatenschap met uitzondering van het verhaal van de gemeente als zij de uitvaartkosten hebben betaald. Beneficiaire aanvaarding is daarom voor erfgenamen die het zekere voor

³⁰ HR 22 mei 2015, NJ 2015, 379 en *Kamerstukken II* 2014/15, 34 224, nr. 3, p. 4 en 5.

³¹ *Kamerstukken II* 2014/15, 34 224, nr. 5, p. 6.

³² Art. 4:192 lid 1 BW (oud) en *Kamerstukken II* 2014/15, 34 224, nr. 3, p. 11.

³³ HR 26 april 1968, NJ 1969, 322.

³⁴ *Kamerstukken II* 2014/15, 34 224, nr. 5, p. 1.

³⁵ Rb. Alkmaar 17 februari 2009, LJN BI1984 en *Kamerstukken II* 2014/15, 34 224, nr. 3, p. 5.

³⁶ Hof Amsterdam 9 januari 1964, NJ 1964, 355 en Notarieel kenniscentrum 2013, p. 1, 2, 5 en 6.

³⁷ Rb. Utrecht 21 april 2010, LJN BM1877 en Notarieel kenniscentrum 2013, p. 1 en 5.

³⁸ HR 6 december 1901, W 6045 en Notarieel kenniscentrum 2013, p. 2 en 6.

³⁹ Hof 's Gravenhage 27 maart 1936, NJ 1936, 691 en Notarieel kenniscentrum 2013, p. 2 en 6.

⁴⁰ Art. 4:192 lid 2 BW.

⁴¹ Art. 4:192 lid 3 BW.

⁴² Art. 4:194 BW.

⁴³ Art. 4:191 lid 1 BW en Wortmann & van Duijvendijk-Brand 2015, p. 367.

het onzekere willen nemen.⁴⁴ Minderjarigen moeten een nalatenschap altijd beneficiair aanvaarden.⁴⁵ De erfgenaam die beneficiair aanvaardt is niet met zijn privévermogen aansprakelijk voor de nalatenschapsschulden voor zover de erfgenaam:

- de voldoening van de schuld niet verhindert en hem daarvan geen verwijt kan worden gemaakt; of
- niet opzettelijk goederen van de nalatenschap zoek maakt, verbergt of op andere wijze aan het verhaal van schuldeisers van de nalatenschap onttrekt; of
- een vereffenaar is en in ernstige mate de vervulling van zijn verplichtingen tekortschiet, maar hem daarvan geen verwijt kan worden gemaakt.⁴⁶

De erfgenaam mag ook geen bezittingen hebben totdat het zeker is dat alle schulden zijn betaald.⁴⁷

De nalatenschap moet bij beneficiaire aanvaarding in beginsel worden afgewikkeld via een vereffeningprocedure.⁴⁸ De vereffening is een procedure die volgens de wet en onder de toezicht van de rechter verloopt. Een nalatenschap wordt volgens de wet vereffend wanneer:

- de nalatenschap door één of meer erfgenamen beneficiair is aanvaard, tenzij er een executeur is die bevoegd is tot het voldoen van de opeisbare schulden en legaten en de executeur kan aantonen dat de goederen van de nalatenschap ruimschoots toereikend zijn om alle schulden van de nalatenschap te betalen; of
- de rechtbank een vereffenaar heeft benoemd.⁴⁹

Vereffening kost de erfgenamen meer werk en kan ook extra kosten met zich mee brengen. Zo moet een boedelbeschrijving worden opgemaakt en moeten de schuldeisers worden opgeroepen. Wanneer het blijkt dat er voldoende bezittingen in de nalatenschap zitten om de schulden te betalen hoeft de vereffeningprocedure niet verder te worden vervolgd.⁵⁰

Naast het afleggen van een verklaring bij de griffie, kan stilzitten ook leiden tot beneficiaire aanvaarding van de nalatenschap. Een erfgenaam die nog geen keuze heeft gemaakt aanvaardt de nalatenschap beneficiair wanneer één of meer erfgenamen door het afleggen van een verklaring bij de griffie beneficiair aanvaarden. Deze regeling gaat niet op wanneer de erfgenaam de nalatenschap alsnog zuiver aanvaardt of verwerpt binnen drie maanden nadat hij wist van de beneficiaire aanvaarding of binnen een given termijn van de kantonrechter. De zuivere aanvaarding kan in dit geval alleen geschieden door het afleggen van een verklaring bij de griffie.⁵¹ Ook kan beneficiaire aanvaarding van rechtswege tot stand komen in het geval een erfgenaam wettelijk wordt vertegenwoordigd. De wettelijk vertegenwoordiger is verplicht binnen drie maanden gerekend vanaf het moment waarop de nalatenschap de erfgenaam toekomt, de nalatenschap beneficiair te aanvaarden of te verwerpen. Deze termijn kan worden verlengd. Heeft de vertegenwoordiger de termijn laten verlopen dan aanvaardt de erfgenaam de nalatenschap beneficiair.⁵²

De kantonrechter kan op verzoek van een belanghebbende of ambtshalve besluiten dat de erfgenamen de beneficiaire aanvaarding bekend moeten maken in de Staatscourant of in één of meer door hem aangewezen nieuwsbladen.⁵³ In het geval dat de beneficiaire aanvaarding bekend wordt gemaakt, dan wordt de aanwijzing van een boedelnotaris ook bekend gemaakt in de Staatscourant en in één of meer nieuwsbladen, onder vermelding van zijn naam en adres.⁵⁴

⁴⁴ Notarieel kenniscentrum 2016, p. 1.

⁴⁵ "Moet ik een erfenis aanvaarden", *De Rijksoverheid voor Nederland*, www.rijksoverheid.nl (zoek op *erfenis aanvaarden*).

⁴⁶ Art. 4:184 lid 2 sub b, c en d BW.

⁴⁷ "Moet ik een erfenis aanvaarden", *De Rijksoverheid voor Nederland*, www.rijksoverheid.nl (zoek op *erfenis aanvaarden*).

⁴⁸ Art. 4:202 lid 1 BW en Wortmann & van Duijvendijk-Brand 2015, p. 367.

⁴⁹ Art. 4:202 lid 1 BW en Wortmann & van Duijvendijk-Brand 2015, p. 368 en 369.

⁵⁰ Notarieel kenniscentrum 2016, p. 1.

⁵¹ Art. 4:192 lid 4 BW en Wortmann & van Duijvendijk-Brand 2015, p. 368.

⁵² Art. 4:193 BW en Wortmann & van Duijvendijk-Brand 2015, p. 368.

⁵³ Art. 4:196 BW (oud).

⁵⁴ Art. 4:197 lid 3 BW.

2.2.3. Verwerping van de nalatenschap

Bij het verwerpen van de nalatenschap verkrijgt de erfgenaam helemaal niks van de erflater. De erfgenaam verkrijgt geen rechten, plichten, baten en geen lasten van de nalatenschap. De erfgenaam verliest zijn recht op de nalatenschapsgoederen maar wordt ook verlost van de nalatenschapsschulden met uitzondering van het verhaal van de gemeente als zij de uitvaartkosten hebben betaald.⁵⁵ Ook kan het voorkomen dat de erfgenaam geen recht meer heeft op de uitkering van een levensverzekering. Dit is afhankelijk van de polisvoorwaarden van de betreffende levensverzekering. Een kind van de overledene die de nalatenschap heeft verworpen kan toch een geldbedrag ontvangen uit de nalatenschap door een beroep te doen op de legitieme portie.⁵⁶ Daarnaast is de erfgenaam niet betrokken bij de afwikkeling van de nalatenschap en hij wordt geacht nooit erfgenaam te zijn geweest⁵⁷. Het erfdeel dat de erfgenaam verwerpt schuift op naar de eerst volgende erfgenaam of erfgenamen die daarvoor in aanmerking komt of komen. Het is afhankelijk van het geval waar het erfdeel terechtkomt, onder andere van de vraag of er een testament is opgemaakt.⁵⁸ Is er geen testament gemaakt, dan verkrijgen de overige door de wet geroepen erfgenamen het erfdeel door plaatsvervulling.⁵⁹ Verwerping van de nalatenschap kan enkel geschieden door het afleggen van een verklaring bij de griffie.⁶⁰ Een wettelijk vertegenwoordiger van een erfgenaam moet voor verwerping eerst een machtiging van de kantonrechter krijgen.⁶¹

De erfgenaam die de nalatenschap heeft verworpen is toch met zijn hele vermogen aansprakelijk als hij de voldoening van een schuld verhindert en hem daarvan een verwijt kan worden gemaakt of als de erfgenaam opzettelijk goederen van de nalatenschap zoekt, maakt, verbergt of op een andere wijze aan het verhaal van schuldeisers onttrekt.⁶²

⁵⁵ Verstappen, in: T&C BW 2015, art. 4:190 BW, aant. 3 (online, laatst bijgewerkt op 1 juli 2015) en Notarieel kenniscentrum 2016, p. 1.

⁵⁶ Notarieel kenniscentrum 2016, p. 1.

⁵⁷ Wortmann & van Duijvendijk-Brand 2015, p. 368.

⁵⁸ Santema, "Erfenis aanvaarden?", *Erfrechtadvocaat* 20 juni 2016, www.erfrechtadvocaat.nu (zoek op *erfenis aanvaarden*).

⁵⁹ Art. 4:12 BW en Wortmann & van Duijvendijk-Brand 2015, p. 368.

⁶⁰ Art. 4:191 lid 1 BW.

⁶¹ Art. 4:193 lid 1 BW.

⁶² Art. 4:184 lid 4 BW.

Hoofdstuk 3. De wet bescherming erfgenamen tegen schulden

In dit hoofdstuk staat het juridisch kader van de wet Bets centraal. Kort wordt beschreven wat het doel van de wet is en waarom de wet inwerking is getreden. Vervolgens volgt de bespreking over de inhoudelijke artikelen van de wet Bets.

3.1. De wet Bets

De wet Bets is de wet van 8 juni 2016 tot wijziging van boek 4 van het BW om erfgenamen beter te beschermen tegen schulden van de erflater. De wet is ingediend bij de Tweede Kamer op 9 juni 2015 door de regering en is inwerking getreden op 1 september 2016.⁶³

Het doel van de wet Bets is om erfgenamen een betere bescherming te bieden tegen schulden van de erflater. In het voorgaande erfrechtstelsel geldend van 17 augustus 2015 tot 31 augustus 2016, waren in het Rapport drie problemen geconstateerd:

1. Een erfgenaam kwam niet toe aan het nemen van een weloverwogen beslissing tot het wel of niet aanvaarden van de nalatenschap, omdat de erfgenaam door zijn gedragingen de nalatenschap al zuiver heeft aanvaard. Dit wordt ook wel een fictieve zuivere aanvaarding genoemd; en
2. Een erfgenaam die weloverwogen gekozen had voor zuivere aanvaarding, werd geconfronteerd met onverwachte schulden van de overledene. De erfgenaam moet deze schulden uit zijn privévermogen voldoen als de nalatenschap de schulden niet kan bekostigen. De erfgenaam kan hierdoor in serieuze financiële problemen raken;⁶⁴ en
3. Erfgenamen die zuiver hebben aanvaard kunnen in de financiële problemen raken doordat zij een lange tijd de vaste lasten van de geërfde woning moeten doorbetalen of doordat de woning verkocht wordt met een restschuld.⁶⁵

De wet Bets voorziet een oplossing voor de problemen onder nummer een en twee door een wijziging van art. 4:192 lid 1 BW en een introductie van art. 4:194a BW.⁶⁶ Ook voorziet de wet Bets in de modernisering van de publicatieverplichtingen door de aanpassing van art. 4:196 BW en art. 206 lid 6 BW.⁶⁷ Voor het probleem onder nummer drie voorziet de wet Bets geen oplossing, omdat het niet verkocht krijgen van een woning een probleem is waarmee op dit moment alle huisbezitters en niet alleen erfgenamen worden geconfronteerd.⁶⁸

De wet Bets bestaat uit drie artikelen. Art. I wijzigt vier artikelen van boek 4 van het Burgerlijk Wetboek en introduceert een nieuw artikel. Art. II geeft aan dat de wet inwerking treedt op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip en art. III informeert dat de wet wordt aangehaald als de wet bescherming erfgenamen tegen schulden. De vijf artikelen van art. I van de wet Bets worden hieronder toegelicht.

3.2. Een nieuwe uitzondering op het wettelijk uitgangspunt

Art. 4:184 lid 2 sub a BW beschrijft dat de aanvaard hebbende erfgenaam in beginsel met zijn privévermogen aansprakelijk is voor de nalatenschapsschulden. Het artikel wordt gewijzigd door de invoeging van "of hij deze geheel of gedeeltelijk niet hoeft te voldoen ingevolge art. 4:194a lid 2 BW", na het woordje "rust". Lid 2 sub a van dit artikel geeft door deze invoeging het volgende weer:

"een erfgenaam is niet verplicht een schuld der nalatenschap ten laste van zijn overig vermogen te voldoen, tenzij hij: zuiver aanvaardt, behalve voor zover de schuld niet op hem rust of hij deze geheel of gedeeltelijk niet hoeft te voldoen ingevolge art. 4:194a lid 2 BW en onverminderd art. 4:14 lid 3 en art. 4:87 lid 5 BW."

⁶³ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 1 en de wet Bets.

⁶⁴ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 3, p. 1.

⁶⁵ Kamerstukken II 2012-2013, 33400-VI, nr. 94 p. 1.

⁶⁶ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 3, p. 1.

⁶⁷ Notarieel kenniscentrum 2016, p. 4.

⁶⁸ Kamerstukken II 2012-2013, 33400-VI, nr. 94 p. 1.

Schuldeisers van de nalatenschap kunnen namelijk hun vorderingen op de goederen van de nalatenschap verhalen.⁶⁹ Een erfgenaam is echter niet verplicht om de schulden van de nalatenschap te voldoen met zijn privévermogen, tenzij de erfgenaam zuiver aanvaardt, behoudens voor zover de schuld niet op hem rust of als hij de schuld geheel en gedeeltelijk niet hoeft te voldoen ingevolge art. 4:194a lid 2 BW en onverminderd de art. 4:14 lid 3 en art. 4:87 lid 5 BW.⁷⁰ De erfgenaam heeft deze verplichting dus niet indien hij de nalatenschap zuiver heeft aanvaard en er sprake is van art. 4:194a lid 2 BW (dit artikel wordt in het verdere verloop van het hoofdstuk inhoudelijk besproken). Met dit artikel is een nieuwe uitzondering op het wettelijk uitgangspunt: een zuiver aanvaard hebbende erfgenaam is met zijn privévermogen aansprakelijk voor de nalatenschapsschulden.⁷¹ De invoering van art. 4:194a BW leidt daarom tot een wijziging van artikel 4:184 lid 2 sub a BW.⁷²

3.3. Verduidelijking van de fictieve zuivere aanvaarding

De wijziging van art. 4:192 lid 1 BW is een verduidelijking voor de burgers wanneer er sprake is van iemand die zich ondubbelzinnig en zonder voorbehoud gedraagt als een zuiver aanvaard hebbende erfgenaam, zodat burgers bekend zijn met de gedragingen die leiden tot zuivere aanvaarding van de nalatenschap. Het artikel komt als volgt te luiden:

“een erfgenaam die zich ondubbelzinnig en zonder voorbehoud als een zuiver aanvaard hebbende erfgenaam gedraagt doordat hij goederen van de nalatenschap verkoopt, bezwaart of op andere wijze aan het verhaal van schuldeisers onttrekt, aanvaardt daardoor de nalatenschap zuiver, tenzij hij zijn keuze reeds heeft gedaan.”

Dit artikel geeft aan dat de keuze van een erfgenaam kan uitmonden tot zuivere aanvaarding door bepaalde gedragingen, als de erfgenaam zich ondubbelzinnig en zonder voorbehoud gedraagt als een zuiver aanvaard hebbende erfgenaam. Hiervan is sprake als de erfgenaam bewust beschikkingshandelingen verricht door goederen van de nalatenschap te verkopen, bezwaren of op een andere wijze aan het verhaal van de schuldeiser onttrekt.⁷³ De erfgenaam moet bewust beschikkingshandelingen verrichten die zo ingrijpend zijn dat de erfgenaam daarmee in de woorden van de parlementaire geschiedenis “als heer en meester” beschikt over de nalatenschap. De beschikkingshandelingen worden altijd bewust verricht, want er kan niet worden aangenomen dat een erfgenaam dergelijke handelingen onbewust verricht.⁷⁴

3.3.1. Gedragingen van beschikking en beheer

De wetgever maakt onderscheid tussen handelingen die een erfgenaam verricht in het kader van beheer van de nalatenschap en tussen beschikkingshandelingen die de erfgenaam verricht ten aanzien van verhaalsobjecten uit de nalatenschap.⁷⁵ Dit volgt uit de zinssnede “een erfgenaam die zich ondubbelzinnig en zonder voorbehoud als een zuiver aanvaard hebbende erfgenaam gedraagt”. Deze zin betreft zich tot erfgenamen die niet de nalatenschap beheren maar hierover vrij beschikken alsof zij de eigenaar van de nalatenschap zijn.⁷⁶ Beschikkingshandelingen ten nadele van de schuldeisers zijn gedragingen die leiden tot zuivere aanvaarding. Dit zijn gedragingen als:

- het meenemen van goederen met een economische waarde van de erflater, tenzij deze na inventarisatie op een lijst zijn gezet, beschikbaar blijven voor de schuldeiser en worden meegenomen om ze op een veiligere plaats te bewaren;
- de verkoop van de woning van de erflater;
- het vestigen van een (tweede) hypotheek op de woning van de erflater;

⁶⁹ Art. 4:184 lid 1 BW.

⁷⁰ Art. 4:184 lid 2 sub a BW.

⁷¹ Art. 4:184 lid 2 sub a BW (oud).

⁷² Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 3, p. 9.

⁷³ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 3, p. 9.

⁷⁴ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 3, p. 6.

⁷⁵ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 3, p. 9.

⁷⁶ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 5, p. 9 en 10.

- het verdelen van de antiekcollectie van de erflater tussen de erfgenamen onderling.⁷⁷

Gedragingen die beslist niet leiden tot zuivere aanvaarding zijn beheerhandelingen. Deze handelingen worden verricht in het belang van de nalatenschap. Voorbeelden van beheerhandelingen zijn:

- verweer voeren tegen een vordering op de nalatenschap, omdat uit de administratie blijkt dat de vordering reeds is voldaan;⁷⁸
- het meenemen van goederen met een economische waarde van de erflater, mits deze na inventarisatie op een lijst zijn gezet, beschikbaar blijven voor de schuldeiser en worden meegenomen om ze op een veiligere plek te bewaren;
- het meenemen van goederen van de erflater met enkel emotionele waarde, zoals een fotoalbum;
- de verkoop van goederen van de erflater die beperkt houdbaar zijn, mits de opbrengst van de verkoop apart wordt gehouden en beschikbaar blijft voor de schuldeisers;⁷⁹
- het betalen van een factuur om incassomaatregelen te voorkomen.⁸⁰

Goed beheer van de nalatenschap kan inhouden dat een erfgenaam goederen van de nalatenschap moet verkopen, zoals bij het vernoemde voorbeeld tot verkoop van goederen die beperkt houdbaar zijn. Houdt de erfgenaam de opbrengst van deze goederen apart zodat er geen vermenging met het eigenvermogen ontstaat en de opbrengst zodanig beschikbaar blijft voor de schuldeisers, dan is er geen sprake van zuivere aanvaarding.⁸¹ Het gaat namelijk om een daad van beheer, want in dit geval kan niet gezegd worden dat de erfgenaam zich ondubbelzinnig en zonder voorbehoud als een zuiver aanvaard hebbende erfgenaam gedraagt. Had de eigenaar de opbrengst voor zichzelf gehouden, dan was er sprake geweest van een beschikkingshandeling. De erfgenaam zou dan krachtens art. 4:192 lid 1 BW de nalatenschap zuiver aanvaarden, omdat hij zich heeft gedragen als eigenaar van de goederen. Kortom, handelingen die gericht zijn op het beheer van de nalatenschap en handelingen die de waarde van de nalatenschap zoveel mogelijk in stand laten, zijn uitgesloten van de in art. 4:192 lid 1 BW genoemde gedragingen.⁸²

3.3.2. Onttrekking aan het verhaal van de schuldeisers

Een mogelijke grond voor geschillen is de vraag: wat behoort onder onttrekken aan het verhaal van de schuldeisers?⁸³ Krachtens de wet valt hier duidelijk onder het verkopen en bezwaren van de nalatenschapsgoederen. Deze twee gedragingen beogen te verduidelijken wanneer een erfgenaam met betrekking tot de nalatenschap handelingen verricht die naar algemene maatschappelijke opvattingen verder gaan dan noodzakelijk is voor een goed beheer van de nalatenschap. Het artikel betreft geen limitatieve opsomming. Het zijn voorbeelden van gedragingen die zuivere aanvaarding van de nalatenschap tot gevolg hebben.⁸⁴

Volgens de Minister van Veiligheid en Justitie (hierna de Minister) lijkt de precieze formulering van beschikkingshandelingen in art. 4:192 BW voor verbetering vatbaar en daarom gaat de Minister ten behoeve van de rechtszekerheid art. 4:192 BW verduidelijken door terminologisch meer aan te sluiten bij de formulering van art. 1:88 lid 1 sub a BW.⁸⁵ De tekst van dit artikel is als volgt:

“Overeenkomsten strekkende tot vervreemding, bezwaring of ingebruikgeving en

⁷⁷ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 3 en 5 en Notarieel kenniscentrum 2016, p. 2.

⁷⁸ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 5, p. 1.

⁷⁹ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 3 en 5 en Notarieel kenniscentrum 2016, p.2.

⁸⁰ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. C, p. 2.

⁸¹ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 5, p. 9.

⁸² Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 5, p. 21.

⁸³ Kolkman 2016, p. 765.

⁸⁴ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. D, p. 4.

⁸⁵ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. D, p. 5.

rechtshandelingen strekkende tot beëindiging van het gebruik van een door de echtgenoten tezamen of door de andere echtgenoot alleen bewoonde woning of van zaken die bij een zodanige woning of tot de inboedel daarvan behoren.”

Deze formulering is correct volgens de Minister en de leden van de vaste commissie voor Veiligheid en Justitie.⁸⁶ De bewoording van art. 1:88 lid 1 sub a BW strekt zich ook tot het sluiten van verbintenissen scheppende overeenkomsten en daarom sluit de Minister de formulering aan bij dit artikel.⁸⁷ De wijziging van juridisch-technische aard wordt meegenomen bij een eerstvolgende reparatiewet van het ministerie.⁸⁸

3.3.3. Benadeling schuldeisers

De wijziging van art. 4:192 BW benadrukt dat er slechts sprake is van zuivere aanvaarding als de erfgenaam buiten zijn beheersbevoegdheden is getreden ten aanzien van de nalatenschap. Er moet sprake zijn van een beschikkingshandeling waarmee nalatenschapsgoederen worden onttrokken aan het verhaal van de schuldeisers. De benadeling van de schuldeisers die hiermee samen gaat, rechtvaardigt dat de erfgenaam van rechtswege de nalatenschap zuiver aanvaardt. Het is niet relevant of de schuldeiser voor een bedrag van €50,- of €1.000,- is benadeeld. Is er sprake van een beheerhandeling of een beschikkingshandeling waarmee geen goederen aan het verhaal van de schuldeisers worden onttrokken, dan heeft de gedraging geen zuivere aanvaarding tot gevolg.⁸⁹ Een erfgenaam die nalatenschapsgoederen verkoopt, bezwaart of op andere wijze aan het verhaal van schuldeisers onttrekt, terwijl deze handelingen niet nodig zijn in het kader van het beheer van de nalatenschap, aanvaardt daardoor de nalatenschap zuiver. Het maakt niet uit of de schuldeisers daadwerkelijk worden benadeeld.⁹⁰ Enkel hoeft er gekeken te worden of het een daad van beheer of beschikking betreft. Gaat het om een beschikkingsdaad, dan moet gekeken worden of deze daad goederen aan het verhaal van de schuldeisers onttrekt.

Het meenemen van een fotoalbum van de erflater is een beschikkingshandeling, maar betreft het ook een onttrekking aan het verhaal van de schuldeisers? Het meenemen van een goed dat enkel emotionele waarde heeft en geen economische waarde onttrekt niet aan het verhaal van de schuldeisers, want het betreft geen verhaalsobject. Met enkel emotionele waarde, wordt bedoeld op de goederen die enige waarde voor de erfgenamen vertegenwoordigen vanwege herinneringen die eraan kleven, zonder dat deze goederen ook economische waarde in het maatschappelijk verkeer hebben.⁹¹ Deze daad van beschikking heeft daarom geen zuivere aanvaarding van de nalatenschap tot gevolg.⁹² De erfgenaam moet dan wel op enige wijze inzichtelijk maken welke zaken hij tijdelijk uit de nalatenschap onder zich houdt. Dit kan bijvoorbeeld door de aanwezigheid van een derde en door het bijhouden van een lijst van zaken die de erfgenaam heeft opgeborgen. Daarnaast moeten de zaken beschikbaar blijven voor de schuldeisers. De erfgenaam moet gewoonweg verzekeren dat er geen spullen worden onttrokken uit de nalatenschap.⁹³ Neemt de erflater daarentegen sieraden mee, dan is in beginsel sprake van een beschikkingshandeling die wel onttrekt aan het verhaal van de schuldeisers, omdat sieraden veelal wel een economische waarde hebben. Van zuivere aanvaarding is in dit geval geen sprake, als de erfgenaam de sieraden heeft meegenomen om ze op een veiligere plaats te bewaren en hij de sieraden op een lijst heeft gezet na een inventarisatie van de goederen en de sieraden beschikbaar houdt voor de nalatenschap.⁹⁴

⁸⁶ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. D, p. 2 en 4.

⁸⁷ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. D, p. 4.

⁸⁸ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. D, p. 5.

⁸⁹ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 5, p. 10.

⁹⁰ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 5, p. 19.

⁹¹ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 5, p. 19.

⁹² Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 3 en 5.

⁹³ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 3, p. 10.

⁹⁴ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 5, p. 10.

3.3.4. De waarde van een goed

De beoordeling of een goed waardevol of enkel emotionele waarde heeft is een aandachtspunt, want beseft een erfgenaam de waarde van de goederen wel? Een erfgenaam kan immers denken dat een vaas waardeloos is, terwijl het in werkelijkheid een kostbare vaas is.⁹⁵ De erfgenaam kan daarmee wel degelijk de schuldeisers benadelen.⁹⁶ Volgens de Minister is er geen enkel risico voor de erfgenaam wanneer hij geen besef heeft van de waarde van de goederen. De erfgenaam zal de nalatenschap namelijk zuiver aanvaarden als hij vermoedt dat deze positief is. Het is vervelend wanneer de erfgenaam de kostbare vaas weggeeft omdat hij in de veronderstelling verkeert dat deze vaas van weinig waarde is. De erfgenaam had de vaas dan moeten laten taxeren. Echter, levert deze handeling geen negatieve nalatenschap op omdat de nalatenschap vermoedelijk positief is. Anders had de erfgenaam de nalatenschap niet zuiver aanvaard. Op het moment dat de erfgenaam bepaalde goederen niet op waarde kan schatten, kan de erfgenaam besluiten om de nalatenschap beneficiair te aanvaarden. De erfgenaam weet immers niet of de nalatenschap meer schulden dan baten bevat. De erfgenaam loopt daarom geen risico.⁹⁷

Volgens het Notarieel kenniscentrum blijft de waarde van een goed een punt van aandacht. Als erfgenamen de waarde van een goed niet kunnen inschatten, moet geadviseerd worden om terughoudend te handelen door niet over het goed te beschikken of het goed te laten taxeren.⁹⁸

3.4. De uitzonderingsclausule

Na art. 4:194 BW is het geheel nieuwe art. 4:194a BW ingevoegd. In dit artikel is een uitzonderingsclausule opgenomen. Deze biedt een oplossing voor het probleem dat een erfgenaam die zuiver heeft aanvaard onverwachte schulden moet voldoen met zijn privévermogen, omdat de nalatenschap deze schulden niet kan bekostigen.⁹⁹ Art. 4:194a BW bestaat deels uit de codificatie van de rechtspraak, waarin de rechter in enkele uitzonderingsgevallen erfgenamen de mogelijkheid bood om de nalatenschap alsnog beneficiair te aanvaarden.¹⁰⁰ Zo oordeelde de kantonrechter in een zaak waarin de erfgenamen er bij het overlijden van hun moeder niet op bedacht waren dat er nog legitieme vorderingen waren van de kinderen van hun voor overleden stiefvader, dat het redelijk en billijk was om de erfgenamen te machtigen om de nalatenschap alsnog beneficiair te aanvaarden.¹⁰¹ Het artikel bestaat uit twee leden, luidende:

1. *Een erfgenaam die na zuivere aanvaarding bekend wordt met een schuld van de nalatenschap, die hij niet kende en ook niet behoorde te kennen, wordt, indien hij binnen drie maanden na die ontdekking het verzoek daartoe doet, door de kantonrechter gemachtigd om alsnog beneficiair te aanvaarden.*
2. *Wanneer een erfgenaam na vereffening of verdeling¹⁰² van de nalatenschap bekend wordt met een schuld, die hij niet kende en ook niet behoorde te kennen, kan hij de kantonrechter, binnen de in het eerste lid genoemde termijn, verzoeken om te worden ontheven van zijn verplichting de schuld uit zijn vermogen te voldoen voor zover deze niet uit hetgeen hij krachtens erfrecht uit de nalatenschap heeft verkregen, kan worden voldaan. De kantonrechter verleent deze ontheffing, tenzij de erfgenaam zich zodanig heeft gedragen dat de schuldeiser erop mocht vertrouwen dat de erfgenaam deze schuld uit zijn overige vermogen voldoet.*

De uitzonderingsclausule geeft een erfgenaam die na zuivere aanvaarding van de

⁹⁵ Notarieel kenniscentrum 2016, p.2.

⁹⁶ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 5, p. 19.

⁹⁷ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 5, p. 19.

⁹⁸ Notarieel kenniscentrum 2016, p. 2.

⁹⁹ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 3, p. 1.

¹⁰⁰ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 5, p. 14.

¹⁰¹ Burgerhart, Kolkman & Blokland 2014.

¹⁰² Met verdeling wordt bedoeld: de verdeling van de goederen van de nalatenschap onder de erfgenamen. Zie Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 5, p. 26.

nalatenschap bekend wordt met een onverwachte schuld, de mogelijkheid om binnen drie maanden na ontdekking van deze schuld een verzoek bij de kantonrechter in te dienen tot machtiging om de nalatenschap alsnog beneficiair te aanvaarden of tot ontheffing van zijn verplichting de schuld uit zijn privévermogen te voldoen.¹⁰³ Met dit verzoek krijgt de erfgenaam alsnog de mogelijkheid om zijn privévermogen te beschermen tegen een onverwachte schuld van de nalatenschap. Beneficiaire aanvaarding heeft namelijk tot gevolg dat de erfgenaam niet aansprakelijk is voor de nalatenschapsschulden met zijn privévermogen en bij ontheffing krijgt de erfgenaam een vrijstelling om de schuld te betalen met zijn privévermogen.¹⁰⁴ De erfgenaam moet zich weliswaar wenden tot de rechter, maar hij zal bereid zijn de gang naar de rechter te maken als zijn privévermogen daardoor beschermd wordt.¹⁰⁵ Het is niet relevant op welke manier de erfgenaam de nalatenschap zuiver heeft aanvaard.¹⁰⁶

3.4.1. Beneficiaire aanvaarding of toch verwerpen?

De uitzonderingsclausule is gebaseerd op de bestaande uitzondering van art. 4:194 BW. Dit artikel biedt een oplossing voor erfgenamen die na zuivere aanvaarding bekend worden met een onbekend testament van de erflater waardoor zij worden benadeeld. De erfgenamen hebben dan de mogelijkheid om de nalatenschap alsnog beneficiair te aanvaarden. Zij kunnen binnen drie maanden na het bekend worden met het testament zich tot de kantonrechter wenden. De gedachte achter deze bepaling is dat de erfgenaam, indien hij bekend was geweest met het testament, een andere keuze zou hebben gemaakt. Deze gedachte geldt ook voor de onverwachte schuld: was de erfgenaam op de hoogte geweest van de onverwachte schuld, dan zou hij een andere keuze hebben gemaakt om privéaansprakelijkheid te voorkomen.¹⁰⁷ Gedacht moet worden aan de situatie dat de erfgenaam weloverwogen koos voor zuivere aanvaarding omdat hij in eerste instantie had vastgesteld dat de baten groter waren dan de lasten van de nalatenschap of omdat hij ervoor gekozen heeft om een kleine schuld van de erflater voor eigen rekening te nemen.¹⁰⁸ Erfgenamen kunnen tot drie maanden na het ontdekken van een onbekende schuld de kantonrechter verzoeken de nalatenschap alsnog beneficiair te aanvaarden.¹⁰⁹ Maar waarom wordt er geen mogelijkheid geboden aan erfgenamen om de nalatenschap te verwerpen in zo'n dergelijk geval? Volgens de Minister is het wettelijk uitgangspunt dat een eenmaal gemaakte keuze voor aanvaarding of verwerping van de nalatenschap onherroepelijk is, zie art. 4:190 lid 4 BW. Daarnaast ontstaat op een bepaald moment duidelijkheid over wie de erfgenamen zijn. Hierin kunnen geen wijzingen meer worden aangebracht. Het moet namelijk duidelijk zijn wie gerechtigd zijn tot de nalatenschap en wie daarmee ook de verantwoordelijkheid aanvaarden voor de afwikkeling ervan. Dat is in het belang van de rechtszekerheid, de schuldeisers, de erfgenamen en andere gerechtigden tot de nalatenschap. Op basis van billijkheid wordt aan erfgenamen in uitzonderingssituaties de mogelijkheid geboden om na zuivere aanvaarding alsnog beneficiair te aanvaarden om zo verhaal op het privévermogen te voorkomen.¹¹⁰

3.4.2. Onverwachte nalatenschapsschulden

De uitzonderingsclausule biedt alleen bescherming tegen onverwachte schulden.¹¹¹ Maar wat is een onverwachte schuld? Een onverwachte schuld is een schuld die de erfgenaam niet kende en ook niet behoorde te kennen op het moment dat hij de nalatenschap zuiver aanvaardde. Met de woorden "kende en behoorde te kennen" wordt aangesloten bij het begrip te goeder trouw van art. 3:11 BW. Het gaat erom wat de erfgenaam redelijkerwijs had kunnen weten. De te goeder trouw ontbreekt als de erfgenaam wist van de schuld op het moment van aanvaarding van de nalatenschap. Ook ontbreekt de te goeder trouw wanneer de erfgenaam een juiste voorstelling van zaken miste met betrekking tot de

¹⁰³ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 3, p. 12.

¹⁰⁴ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 3, p. 7 en 12.

¹⁰⁵ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 3, p. 15.

¹⁰⁶ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 3, p. 11.

¹⁰⁷ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 3, p. 8 en 9.

¹⁰⁸ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 3, p. 7.

¹⁰⁹ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 5, p. 1.

¹¹⁰ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 5, p. 21 en 22.

¹¹¹ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 3, p. 6.

aanwezige schulden en onder de geven omstandigheden en rekening houdende met zijn eventuele deskundigheid, beter behoorde te weten of twijfelde of had moeten twijfelen over de afwezigheid van een schuld en hij heeft nagelaten hiernaar onderzoek te doen. Daarom is er ook geen sprake van een onverwachte schuld als de erfgenaam op de hoogte is van de schuld en verrast wordt door het bedrag. Een erfgenaam die weet van een schuld moet voor het exacte bedrag navraag doen bij de schuldeiser. Laat de erfgenaam dit na, dan is dat voor zijn eigen risico. Wordt een erfgenaam daarentegen verkeerd geïnformeerd over de omvang van de schuld door een schuldeiser en vordert deze schuldeiser vervolgens een hoger bedrag, dan mag deze vordering als een nieuwe en onverwachte schuld worden aangemerkt.¹¹²

Van de erfgenaam wordt verwacht dat hij onderzoekt waaruit de nalatenschap bestaat, omdat hij op grond van de wet de verplichting heeft om de nalatenschap af te wikkelen. Onderdeel van de afwikkeling is het betalen van alle schulden. Om deze te kunnen betalen, zal de erfgenaam moeten weten welke schulden er zijn. De erfgenaam zal ten minste de administratie van de erflater moeten raadplegen. Van de schulden die uit de administratie van de erflater blijken, wordt in beginsel aangenomen dat een erfgenaam deze kende dan wel behoorde te kennen. Dit betekent niet dat een schuld die niet uit de administratie van de erflater blijkt, per definitie kan worden aangemerkt als een onverwachte schuld. De erfgenaam kan op andere wijze al van een schuld afweten, bijvoorbeeld doordat hij aanwezig was bij het aangaan van de schuld. In de situatie dat een erflater niet of nauwelijks een administratie voerde, moet de erfgenaam nader onderzoek verrichten naar de schulden van de erflater.¹¹³ Om tot een goede schuldeninventarisatie te kunnen komen, zullen erfgenamen allereerst moeten nagaan welke betalingsverplichtingen de erflater had, uiteenlopend van woonlasten (hypotheek of huur, energieleveranciers en onderhoudscontracten), lidmaatschappen van verenigingen en clubs, abonnementen tot kredieten (creditcards, kortlopende kredieten). Ook zullen schuldeisers voornamelijk op tijd facturen sturen voor geleverde goederen of verrichte diensten. In geval van niet tijdige betaling van facturen kunnen zij de schuldenaar bovendien een herinnering of aanmaning sturen, zodat hun vordering kenbaar is voor de erfgenamen. Van een onverwachte schuld zal daarom niet snel sprake zijn.¹¹⁴ Slechts in uitzonderlijke gevallen zal er sprake zijn van een schuld die een erfgenaam redelijkerwijs niet kende of behoorde te kennen. Ten aanzien van legitieme vorderingen wordt opgemerkt dat erfgenamen van het bestaan ervan meestal op de hoogte zijn. Althans erfgenamen worden geacht deze te kennen gelet op de regeling van de wettelijke verdeling. Dit kan echter onder omstandigheden anders zijn. Denk bijvoorbeeld aan een overledene die ruzie had met zijn erkende stiefkinderen. De geregistreerd partner van de overledene wist niet van het bestaan van de stiefkinderen en kon daarom niet vermoeden dat legitieme vorderingen deel uitmaakte van de nalatenschapsschulden.¹¹⁵

Een eventuele verplichting tot schadevergoeding van de erflater die voortvloeit uit een wettelijke aansprakelijkheid¹¹⁶, gaat door vererving over op de erfgenamen. In veel gevallen zal een erfgenaam niet op de hoogte zijn van dergelijke aansprakelijkheden van de erflater en de vorderingen die hieruit kunnen voortvloeien. Gelet op de verjaringstermijn van een vordering tot schade, kan een erfgenaam vele jaren na het overlijden van de erflater alsnog hiermee geconfronteerd worden.¹¹⁷ Wettelijke aansprakelijkheden van de erflater kunnen dus ook aangemerkt worden als een onverwachte schuld.

Een hypotheekschuld wordt niet aangemerkt als een onverwachte schuld. Van erfgenamen wordt immers verwacht dat zij bij het erven van een huis nagaan of er een

¹¹² Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 3, p. 13.

¹¹³ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 3, p. 13.

¹¹⁴ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 5, p. 23 en 24.

¹¹⁵ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 3, p. 13.

¹¹⁶ Vordering uit onrechtmatige daad, aansprakelijkheid voor ondergeschikten, aansprakelijkheid voor niet-ondergeschikten, voor gebrekkige zaken en aansprakelijkheid voor dieren.

¹¹⁷ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 3, p. 14 en art. 3:310 BW.

hypotheekschuld is en wat hiervan de hoogte is. Is er een hypotheekschuld die mogelijk hoger is dan de waarde van het huis, dan is het verstandig om de nalatenschap beneficiair te aanvaarden.¹¹⁸ De kosten van de vereffening, executele en afwikkeling kunnen ook niet worden aangemerkt als onverwachte schulden. De verkrijging van een erfenis gaat gepaard met de verplichting om deze op goede wijze af te wikkelen. Een erfgenaam moet derhalve rekening houden met afwikkelingskosten. Voor de kosten van een executeur geldt bovendien dat een erfgenaam bekend zal zijn met de benoeming van een executeur, zodat de erfgenaam met deze kosten rekening moet houden. Hetzelfde geldt voor de kosten die voortvloeien uit de benoeming van een vereffenaar. Een erfgenaam is bekend met dergelijke kosten of behoort deze te kennen. Lopen de kosten voor vereffening op omdat er een vereffenaar benoemd moet worden, dan komt dit voor rekening en risico van de erfgenamen. Is er sprake van een negatieve nalatenschap of een nalatenschap met geringe baten, dan zal de vereffenaar evenwel de kantonrechter in het kader van een goede uitoefening van zijn taak verzoeken om opheffing of om kosteloze vereffening van de nalatenschap.¹¹⁹

3.4.3. De gevolgen

Voor het verzoek aan de kantonrechter zijn twee situaties te onderscheiden:

- situatie 1: de erfgenaam ontdekt een onverwachte schuld vóór de verdeling en vereffening van de nalatenschap. De nalatenschap moet dus nog worden afgewikkeld.¹²⁰
- situatie 2: de erfgenaam ontdekt een onverwachte schuld ná de verdeling en vereffening van de nalatenschap. De nalatenschap is dus afgewikkeld.¹²¹

Voor situatie 1 is lid 1 van het artikel van toepassing en bij situatie 2 is lid 2 van de bepaling aan de orde. Stelt de kantonrechter bij situatie 1 vast dat aan de voorwaarden van art. 4:194a lid 1 eerste volzin BW is voldaan, dan zal hij de erfgenaam machtigen om de nalatenschap beneficiair te aanvaarden. Na het verkrijgen van de machtiging, moet de erfgenaam een daartoe strekkende verklaring van beneficiaire aanvaarding afleggen.¹²²

Door deze handeling worden de overige erfgenamen die nog geen keuze hebben gemaakt, geacht de nalatenschap ook beneficiaire te aanvaarden. Pas nadat de verklaring is afgelegd, is de erfgenaam niet langer aansprakelijk met zijn privévermogen.¹²³

Na de aflegging van de verklaring moet de erfgenaam de nalatenschap afwikkelen volgens de regels van de formele vereffening.¹²⁴ In ieder geval geldt voor de vereffenaar(s) de verplichting dat de schuldeisers openbaar worden opgeroepen, zodat alle schulden van de nalatenschap in volgorde van hun rang kunnen worden voldaan en wordt voorkomen dat de desbetreffende erfgenaam in een later stadium met een eventuele nieuwe onverwachte schuld wordt geconfronteerd. De onverwachte schuldeiser behoudt zijn positie ten opzichte van de andere schuldeisers ten aanzien van het nalatenschapsvermogen, want de rangorderegelingen alsmede het beginsel van paritas creditorum¹²⁵ gelden onverkort. Door het oproepen van alle schuldeisers hoeft een erfgenaam de schuldeisers die zich melden na het verbindend worden van de uitdelingslijst niet meer te voldoen als er geen nalatenschapsvermogen meer is.¹²⁶ Voor een schuld die de erfgenaam voor het starten van de formele vereffeningprocedure uit zijn eigen vermogen heeft voldaan zoals een hypotheekbetaling, geldt dat hij voor het bedrag van deze schuld als schuldeiser van de nalatenschap optreedt in de rang die deze schuld had.¹²⁷

¹¹⁸ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 5, p. 11.

¹¹⁹ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 3, p. 15, art. 4:209 BW en Notarieel kenniscentrum 2016, p. 4.

¹²⁰ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 3, p. 16, art. 4:194a lid 1 BW en Notarieel kenniscentrum 2016, p. 3.

¹²¹ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 3, p. 16, art. 4:194a lid 2 BW en Notarieel kenniscentrum 2016, p. 3.

¹²² Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 3, p. 17 en 18, art. 4:191 BW en Notarieel kenniscentrum 2016, p. 5.

¹²³ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 3, p. 17 en 18, art. 4:192 lid 4 BW en Notarieel kenniscentrum 2016, p. 5.

¹²⁴ Art. 4:202 lid 1 sub a BW.

¹²⁵ Het beginsel van gelijkheid van schuldeisers.

¹²⁶ Kamerstukken II, vergaderjaar 2014/15, 34 224, nr. 3, p. 18 en art. 4:220 lid 2 BW.

¹²⁷ Kamerstukken II, vergaderjaar 2014/15, 34 224, nr. 3, p. 18 en art. 4:200 lid 3 BW.

Bij situatie 2 is het niet zinvol de erfgenaam alsnog te machtigen om beneficiair te aanvaarden, omdat de nalatenschap dan al is verdeeld of vereffend. Beneficiaire aanvaarding zou enkel leiden tot de aanvang van een vereffeningsprocedure, welke in weer wordt opgeheven wegens het gebrek aan baten.¹²⁸ De erfgenaam en de schuldeiser van de onverwachte schuld worden hiermee niet geholpen. Daarom krijgt een erfgenaam bij situatie 2 de mogelijkheid om binnen drie maanden na ontdekking van de schuld, een verzoek bij de kantonrechter in te dienen tot ontheffing van zijn verplichting de onverwachte schuld te voldoen met zijn privévermogen.¹²⁹ In de meeste gevallen zal de ontdekking van een onverwachte schuld er niet toe leiden dat een erfgenaam de schuld moet betalen uit zijn privévermogen. Het merendeel van de nalatenschappen is namelijk positief. In sommige gevallen zal een onverwachte schuld er echter toe leiden dat het saldo van de nalatenschap negatief wordt.¹³⁰

Een toegewezen beroep op de uitzonderingsclausule hoeft niet alleen een gevolg te hebben voor de erfgenaam die het beroep heeft ingesteld. De toewijzing van het verzoek kan ook gevolgen hebben voor de overige erfgenamen die zuiver hebben aanvaard. Wijst de rechter een beroep op de uitzonderingsclausule toe krachtens lid 1 of lid 2, dan kan de toewijzing bij de ene erfgenaam wel gelden en bij de andere erfgenaam niet. De erfgenaam waarvan het beroep niet wordt toegewezen krijgt een groter aandeel in de schuld. Dit is niet bevorderlijk voor de onderlinge verhoudingen tussen de erfgenamen.¹³¹ In tabel 1.1. is een schematisch overzicht weergegeven van de eventuele gevolgen bij een toewijzing van de uitzonderingsclausule, zie bijlage A.

3.5. Modernisering publicatieplicht

In art. 4:196 BW vervalt "en in één of meer door hem aangewezen nieuwsbladen" en in art. 4:206 lid 6 tweede volzin vervalt "en in één of meer bij de benoeming voorgeschreven nieuwsbladen". De bekendmaking van beneficiaire aanvaarding en de benoeming en beëindiging van de vereffenaar hoeven hierdoor alleen nog maar gepubliceerd te worden in de Staatscourant en niet langer ook in nieuwsbladen.¹³² De veranderingen van deze twee artikelen hebben ook effect op art. 4:197 lid 3, 4:209 lid 4, art. 4:214 lid 1 en art. 4:218 lid 2 BW. De verplichting tot inschrijving in nieuwsbladen vervalt ook voor deze artikelen. De bekendmaking van een boedelnotaris in het geval dat de beneficiaire aanvaarding bekend moet worden gemaakt, het oproepen van de schuldeisers van de nalatenschap door de vereffenaar bij vereffening van de nalatenschap, de opheffing van de vereffening en voor de neerlegging van de rekeningen en verantwoording alsook de uitdelingslijst bij vereffening van de nalatenschap, hoeven dus ook niet langer ingeschreven te worden in nieuwsbladen.¹³³

Deze aanpassingen zijn aangesloten bij de wijziging van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en enige andere wetten in verband met bekendmakingen aan personen zonder bekende woon- of verblijfplaats, waarin bepaalde bekendmakingen in landelijke dagbladen zijn geschrapt. Het aantal huishoudens dat over een krantenabonnement beschikt is de afgelopen jaren aanzienlijk afgenomen terwijl steeds meer huishoudens toegang hebben tot internet. Daarom kan in beginsel volstaan worden met een publicatie in de Staatscourant, die sinds 1 juli 2009 elektronisch wordt uitgegeven. Bijkomend voordeel is dat erfgenamen de onnodige kosten voor het publiceren in één of enkele nieuwsbladen niet meer hoeven te maken.¹³⁴

3.6. Overgangsregeling

In de wet Bets is geen overgangsregeling opgenomen zodat de wet directe werking heeft.¹³⁵ Dit heeft als gevolg dat erfgenamen die op 1 september 2016 nog géén keuze

¹²⁸ Art. 4:209 lid 1 BW.

¹²⁹ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 3, p. 18.

¹³⁰ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 3, p. 13.

¹³¹ Notarieel kenniscentrum 2016, p. 5.

¹³² Notarieel kenniscentrum 2016, p. 4.

¹³³ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 3 p. 19.

¹³⁴ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 3 p. 19.

¹³⁵ Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 3, p. 9 en nr. 5 p. 17.

hebben gemaakt over de aanvaarding van een opengevalen nalatenschap, deze alleen zuiver aanvaarden door beschikkingshandelingen die aan het verhaal van de schuldeisers onttrekken. Gedragingen verricht die vóór 1 september 2016 wel tot zuivere aanvaarding resulteren, maar vanaf 1 september 2016 niet, resulteren in zuivere aanvaarding, omdat het rechtsgevolg intreedt onder het oude recht.¹³⁶

Daarnaast mogen erfgenamen die een nalatenschap vóór 1 september 2016 al zuiver hebben aanvaard en ná deze datum een onverwachte schuld van de erflater ontdekken, ook beroep doen op de uitzonderingsclausule van art. 4:194a BW.¹³⁷ Voor schulden die vóór inwerkingtreding van deze wet zijn ontdekt, kan geen verzoek worden ingediend. Krachtens de rechtszekerheid is het onwenselijk om een beroep op de uitzonderingsclausule met terugwerkende kracht toe te staan, volgens de Minister¹³⁸

Volgens prof. mr. W.D. Kolkman is dit laatste onjuist. De erfgenaam die vóór 1 september geconfronteerd werd met een schuld bedoelt in art. 4:194a BW kan naar zijn inziens vanaf 1 september 2016 een beroep doen op deze bepaling. De erfgenaam is daarbij uiteraard wel gebonden aan de driemaandstermijn na ontdekking.¹³⁹

¹³⁶ *Kamerstukken II* 2014/15, 34 224, nr. 3 p. 9 en Kolkman 2016, p. 766.

¹³⁷ *Kamerstukken II* 2014/15, 34 224, nr. 3 p. 9.

¹³⁸ *Kamerstukken II* 2014/15, 34 224, nr. 3 p. 9.

¹³⁹ Kolkman 2016, p. 766.

Hoofdstuk 4. De verschillen

In het onderstaande worden de verschillen beschreven tussen het oude erfrecht geldend op 17 augustus 2015 en het nieuwe erfrecht geldend op 1 september 2016. Het verduidelijkt en concludeert wat de daadwerkelijke verschillen zijn tussen het erfrecht vóór de wet Bets en het erfrecht ná de wet Bets. De twee juridische kaders werden al eerder besproken in hoofdstuk 2 en 3.

4.1. Een nieuwe uitzondering op het wettelijk uitgangspunt

Art. 4:184 lid 2 sub a BW beschrijft het wettelijk uitgangspunt dat een erfgenaam die zuiver heeft aanvaard verplicht is de schulden van de nalatenschap ten laste van zijn privévermogen te voldoen. Het artikel weergeeft ook de uitzonderingen hierop. Voor de invoering van de wet Bets was de enige uitzondering op het wettelijk uitgangspunt dat de erfgenaam de schuld niet hoeft te betalen als de schuld niet op hem rust. Met de werking van de wet Bets is nog een andere uitzondering op het wettelijk uitgangspunt ontstaan, namelijk art. 4:194a lid 2 BW. Dit artikel is een nieuwe beschermingsbepaling voor erfgenamen die stuiten op een onverwachte schuld. Met een geslaagd beroep op dit artikel verkrijgt de erfgenaam een ontheffing van zijn verplichting om de onverwachte schuld te betalen. Voorheen was er één uitzondering op het wettelijk uitgangspunt en nu zijn er twee uitzonderingen mogelijk op het wettelijk uitgangspunt.

4.2. De fictieve zuivere aanvaarding

Art. 4:192 lid 1 BW beschreef en beschrijft deels nog steeds dat een erfgenaam die zich ondubbelzinnig en zonder voorbehoud als een zuiver aanvaard hebbende erfgenaam gedraagt, daardoor de nalatenschap zuiver aanvaard, tenzij hij zijn keuze reeds heeft gedaan. Door de invoering van de wet Bets verduidelijkt dit artikel juist wanneer er sprake is van iemand die zich ondubbelzinnig en zonder voorbehoud gedraagt als een zuiver aanvaard hebbende erfgenaam, namelijk als de erfgenaam een beschikkingshandeling verricht die aan het verhaal van de schuldeisers onttrekt. Bijvoorbeeld door het verkopen of bezwaren van de nalatenschapsgoederen. In het oude erfrecht bestond onduidelijkheid over welke gedragingen resulteren in zuivere aanvaarding van de nalatenschap. De wijziging van dit artikel betreft een verduidelijking door het beperken van de gedragingen die leiden tot zuivere aanvaarding. Handelingen die voorheen aangenomen werden als gedragingen die zuivere aanvaarding tot gevolg hadden, worden nu niet altijd meer aangenomen.

Voor de invoering van de wet Bets moest uit de gedragingen ook voortvloeien dat een erfgenaam zich ondubbelzinnig en zonder voorbehoud als een zuiver aanvaard hebbende erfgenaam gedroeg. Dus als de erfgenaam als heer en meester beschikt over de nalatenschap of duidelijk aan de schuldeisers doet blijken dat hij de schulden van de nalatenschap geheel voor zijn rekening neemt. Schuldeisers konden bij elke beschikkingshandeling van een erfgenaam verhaal nemen op de zijn privévermogen, tenzij de erfgenaam zijn nalatenschapskeuze reeds had gemaakt. Het maakte destijds niet uit of de beschikkingshandeling aan het verhaal van de schuldeisers deed onttrekken. Voor een voorbeeld kan gedacht worden aan de woning van de erflater die op korte termijn moet worden ontruimd. Zo werd voorheen het ontruimen van de woning van de erflater in de rechtspraak aangemerkt als een handeling die zuivere aanvaarding van de nalatenschap tot gevolg heeft.¹⁴⁰ De erfgenaam die destijds nog geen keuze had gemaakt na de verplichte ontruiming kon nadien geen keuze meer maken, omdat hij al zuiver had aanvaard door de ontruiming van het huis.¹⁴¹ Door de wet Bets moet het ontruimen van de woning van de erflater ook daadwerkelijk aan het verhaal van de schuldeisers onttrekken. Dus de woning leegruimen omdat er brandgevaar bestaat is geen daad die zal leiden tot zuivere aanvaarding. Een ander voorbeeld is de erfgenaam die zich in een gerechtelijke procedure stelt en verweer voert tegen een vordering op de nalatenschapsboedel omdat hij uit de administratie heeft opgemaakt dat deze vordering al is voldaan.¹⁴² Voorheen was

¹⁴⁰ Rb. Alkmaar 17 februari 2009, LJN BI1984 en *Kamerstukken II* 2014/15, 34 224, nr. 3, p. 5.

¹⁴¹ *Kamerstukken II* 2014/15, 34 224, nr. 3, p. 5.

¹⁴² *Kamerstukken II* 2014/15, 34 224, nr. 5, p. 1.

het instellen van rechtsvorderingen die de erfgenaam toekomen een daad van zuivere aanvaarding, maar met de wet Bets mag de erfgenaam zich wel in gerechtelijke procedures stellen en verweer voeren zolang het in de belang van de nalatenschap is.¹⁴³

4.3. De uitzonderingsclausule

In het oude erfrecht bestond de uitzonderingsclausule van art. 4:194a BW nog niet. Deze nieuwe bepaling sluit aan bij de bestaande regeling van art. 4:194 BW dat bescherming biedt aan erfgenamen bij een onverwachts testament. Bij deze regeling krijgen erfgenamen de mogelijkheid om de nalatenschap alsnog beneficiair te aanvaarden. Dit artikel is daarom een uitzondering op de onherroepelijkheid van de nalatenschapskeuze. Na de inwerkingtreding van de wet Bets is niet alleen art. 4:194 BW een uitzondering op de onherroepelijkheid van de nalatenschapskeuze maar art. 4:194a lid 1 BW ook. Art. 4:194a lid 1 BW geeft de erfgenaam die stuit op een onverwachte schuld die hij niet kende en ook niet behoorde te kennen immers ook de mogelijkheid om de nalatenschap alsnog beneficiair te aanvaarden.

Vervolgens is er met de inwerkingtreding van art. 4:194a lid 2 BW nog een uitzondering op het wettelijk uitgangspunt van art. 4:182 lid 2 sub a BW bijgekomen, zoals besproken is in paragraaf 4.1. Momenteel zijn er dus twee uitzonderingen op dit wettelijk uitgangspunt in plaats van één uitzondering.

4.4. De publicatiebepalingen

Het verschil tussen de nieuwe en de oude bepalingen van art. 4:196 en 4:206 lid 6 BW is dat bij de oude bepalingen de bekendmaking van beneficiaire aanvaarding en de benoeming en beëindiging van de vereffenaar gepubliceerd moesten worden in de Staatscourant en in de voorgeschreven of aangewezen nieuwsbladen. Door de wet Bets hoeven deze bekendmaking, benoeming en beëindiging alleen te geschieden met een publicatie in de Staatscourant. Ook voor de bekendmaking van een boedelnotaris in het geval dat de beneficiaire aanvaarding moet worden bekend gemaakt, het oproepen van de schuldeisers van de nalatenschap door de vereffenaar bij vereffening van de nalatenschap, de opheffing van de vereffening en voor de neerlegging van de rekening en verantwoording alsook de uitdelingslijst bij vereffening van de nalatenschap, is enkel een publicatie in de Staatscourant nodig.

¹⁴³ HR 4 mei 1906, W 8376, Rb. 's-Hertogenbosch 5 december 1941, NJ 1942, 432 en Rb. 's-Hertogenbosch 7 maart 1890, W 6045, Kamerstukken II 2014/15, 34 224, nr. 5, p. 1 en Notarieel kenniscentrum 2013, p. 2 en 6.

Hoofdstuk 5. De praktijk

In dit hoofdstuk worden de praktijkwerkzaamheden omschreven die aan bod komen bij de procedure verklaring van erfrecht. Aan de hand van een praktijkonderzoek is elke werkzaamheid geanalyseerd, zodat duidelijk wordt wat elke werkzaamheid in deze procedure inhoudt. In het onderstaande wordt ingegaan op de procedure verklaring van erfrecht, aangezien dit verheldert uit welke werkzaamheden de procedure is opgebouwd. Vervolgens is er inzichtelijk gemaakt wat er tijdens een bespreking voor een verklaring van erfrecht wordt besproken. Hierna wordt ingegaan op de verklaring van zuivere aanvaarding en de verklaring van beneficiaire aanvaarding. Bij alle verklaringen wordt ook ingegaan op de brieven die in verband met de procedure standaard worden verzonden naar de cliënt. Bij een proces van verklaring van erfrecht is het niet gebruikelijk dat een cliënt de nalatenschap wil verwerpen omdat de cliënt bij verwerping geen erfgenaam meer is. Verwerping is daarom ook geen onderdeel van een verklaring van erfrecht procedure en wordt zodanig niet behandeld in het onderzoek. Tot slot komt de verklaring van erfrecht, het eindproduct, aan bod. Maar allereerst wordt ingegaan op de notarisverplichtingen, omdat deze informatie in het verloop van het onderzoek verklaart waarom bepaalde teksten zijn opgenomen in de verschillende documenten en waarom bepaalde werkzaamheden worden uitgevoerd.

5.1. De notarisverplichtingen

De notaris oefent zijn ambt in onafhankelijkheid uit en behartigt de belangen van alle bij de rechtshandeling betrokken partijen op onpartijdige wijze en met de groots mogelijke zorgvuldigheid.¹⁴⁴ Dit is de zorgplicht van de notaris. Daarnaast heeft de notaris een informatieplicht en een belehrungplicht. Deze twee plichten zijn min of meer hetzelfde. De informatieplicht is het daadwerkelijk aanreiken van informatie, bijvoorbeeld het tijdig toezenden van een concept-testament. De belehrungplicht is juist de cliënt wijzen op de verbonden gevolgen die een rechtshandeling meebrengt en het achterhalen of de cliënt alle informatie begrijpt. Voor gemakshalve wordt in de rest van het onderzoek met de informatieplicht tevens de belehrungplicht bedoeld. Om te voldoen aan de informatieplicht moet de notaris de partijen bij een akte van tevoren de gelegenheid geven om van de inhoud van de akte kennis te nemen. De notaris moet aan de cliënt de zakelijke inhoud van de akte mededelen en daarop een toelichting geven. Als het nodig is moet de notaris ook wijzen op de gevolgen van de inhoud van een akte. Dit moet gebeuren voordat wordt overgegaan tot het passeren van de akte.¹⁴⁵ De notaris moet er dus voor zorgen dat de cliënt en de eventuele andere erfgenamen de inhoud en de gevolgen van de verklaring van zuivere aanvaarding of beneficiaire aanvaarding kennen en begrijpen voordat de verklaring van erfrecht wordt gepasseerd. Voor de verklaring van erfrecht hoeft de notaris dit niet te doen. De verklaring van erfrecht brengt namelijk geen rechtsgevolg met zich mee. Het is een akte waarop derde mogen vertrouwen dat de informatie daarin correct is.

De notaris moet altijd nauwkeurig moeten beoordelen of een notariële akte aansluit bij de behoefte van de cliënt en of de cliënt de reikwijdte van de akte kan overzien. De wet schrijft niet voor hoe de notaris deze plichten moet invullen, behalve dat aan de informatieplicht voldaan moet zijn voordat wordt overgegaan tot het passeren van een akte. Een voorafgaande informatieplicht is nodig want voor de cliënt is niets vanzelfsprekend. De cliënt is vaak een leek op het juridisch gebied. De notaris heeft verder de vrijheid om zijn zorg- en informatieplicht naar eigen inzicht in te vullen. De informatieplicht is natuurlijk een grijsgebied. Cliënten met veel ervaring en kennis van het recht hebben minder informatie nodig dan onervaren cliënten met geen enkele kennis van het recht.¹⁴⁶ Vervult de notaris zijn verplichtingen niet of voert hij ze niet naar behoren uit, dan kan de notaris daar tuchtrechtelijk op worden afgerekend. Het handelen van de notaris wordt dan beoordeeld door de kamer voor het notariaat.¹⁴⁷ Daarnaast bestaat er de mogelijkheid om

¹⁴⁴ Art. 17 lid 1 Wna en Blokland 2015, p. 707.

¹⁴⁵ Art. 43 lid 1 Wna en Blokland 2015, p. 707.

¹⁴⁶ Blokland 2015, p.708 en "Notaris & Belehrung", *Mijn notaris kosten* 26 januari 2014, www.mijnnotariskosten.nl (zoek op *belehrung*).

¹⁴⁷ Blokland 2015, p 714 en Kieffer, "Schade door een fout van de notaris", *Flinckadvocaten* 11 augustus 2016, www.flinckadvocaten.nl (zoek op *schade fout notaris*).

de notaris civielrechtelijk aansprakelijk te stellen krachtens wanprestatie of onrechtmatige daad. Het komt helaas wel eens voor dat een notaris niet kan bewijzen dat aan de zorg- en informatieplicht is voldaan omdat het niet schriftelijk naar de cliënt toe is vastgelegd. Het probleem is in het algemeen niet dat er geen zorg- en informatieverplichting heeft plaatsgevonden, maar dat het niet bewezen kan worden.¹⁴⁸

De zorg- en informatieplicht van de notaris valt volgens prof. mr. P. Blokland uiteen in de volgende zes elementen:

1. Informatie inwinnen bij en over de cliënt, want de notaris moet gegevens van de cliënt en van zijn persoonlijke situatie hebben.
2. De cliënt informatie aanbieden, want de notaris moet de cliënt informatie geven over de juridische situatie, over de mogelijkheden en gevolgen die er zijn bij de situatie.
3. Controleren of de cliënt de verstrekte informatie heeft begrepen.
4. Controleren of de cliënt wilsbekwaam is.
5. Aangeven welke keuzemogelijkheden er zijn en de cliënt zijn keuze laten maken.
6. Ongeoorloofde beïnvloeding voorkomen.

In de praktijk lopen deze elementen door elkaar heen.¹⁴⁹

5.2. De procedure

De procedure verklaring van erfrecht is onderzocht middels de procedurelijst die hierbij hoort, door het uitvoeren van een verklaring van erfrecht procedure en met behulp van het document "Instructies werkzaamheden Notarishuys Veldhoven". In bijlage B. is de procedurelijst voor een verklaring van erfrecht opgenomen en in bijlage C. is het document "Instructies werkzaamheden Notarishuys Veldhoven" vermeld. In het onderstaande wordt van één erfgenaam en één verklaring gesproken. Het kan natuurlijk ook meerdere erfgenamen betreffen en dus ook meerdere verklaringen van zuivere of beneficiaire aanvaarding. Het betreft wel altijd één verklaring van erfrecht. In de praktijk lopen de handelingen vanzelfsprekend door elkaar en afhankelijk van het geval kan de procedure anders verlopen dan hieronder is beschreven.

Allereerst komt er een zaak voor verklaring van erfrecht telefonisch, per e-mail of per post binnen. Een offerte wordt verstuurd naar de cliënt en als de cliënt akkoord gaat met de offerte wordt de zaak in het systeem aangemaakt door de receptionisten. Vervolgens vindt er een bespreking plaats met de cliënt. De cliënt moet hiervoor de akte van overlijden meenemen en eventueel het trouwboekje. In de bespreking worden de feitelijkheden besproken en besluit de cliënt de nalatenschap zuiver of beneficiair te aanvaarden of zelfs te verwerpen als dit toch een betere keuze blijkt. Op de bespreking wordt verder ingegaan bij paragraaf 5.2. Het besluit kan later natuurlijk nog gewijzigd worden. Vaak zijn er telefonisch ook al feitelijkheden besproken.

Als de cliënt besluit de nalatenschap te aanvaarden wordt in het CTR opgevraagd of de erflater enige testamenten heeft opgesteld, omdat testamenten invloed kunnen hebben op de grootte van de nalatenschap. Is er een testament onder het protocol van een notaris van een ander kantoor opgesteld, dan wordt dit testament opgevraagd bij dat kantoor. Indien er een testament is opgesteld bij het eigen kantoor dan wordt het testament gelicht.¹⁵⁰ Bij het Basisregistratie Personen (hierna BRP) wordt gekeken of de erflater een echtgenoot/echtgenote en/of kinderen achterlaat. Aan de hand van het testament en/of de wet en het BRP wordt gecontroleerd of de cliënt erfgenaam is. Is de cliënt daadwerkelijk erfgenaam dan loopt de procedure tot verklaring van erfrecht verder. Ook wordt het huwelijksgoederenregister geraadpleegd om te controleren of de overledene indien gehuwd, huwelijkse voorwaarden heeft opgesteld. Dit kan van invloed zijn op de grootte van de nalatenschap

¹⁴⁸ Blokland 2015, p. 714.

¹⁴⁹ Blokland 2015, p. 709 en 714.

¹⁵⁰ Een rechtsgeldige kopie wordt verstrekt.

Nadien worden er gegevens opgevraagd per post of e-mail bij de gemeente waar de erflater staat ingeschreven. In de brief worden de versterkte gegevens van het BRP vermeld, zoals wie de erflater is, of deze gehuwd was en of er afstammelingen zijn. Dit is om te controleren of de overledene (meer) kinderen achterlaat. Bij afstammelingen die geboren zijn vóór 01-01-1966 kan het namelijk voorkomen dat ze niet vermeld zijn als afstammeling in het BRP van de ouders. De gemeente stuurt naderhand een reactie of de gegevens kloppen. Ook wordt er een brief naar het boedelregister verzonden om de notaris die betrokken is bij de afwikkeling van de nalatenschap in te schrijven in het boedelregister. Krachtens art. 4:186 lid 2 BW is de notaris hiertoe verplicht.

Nadat de reactie van de gemeente en het boedelregister op de verzonden brieven is ontvangen wordt de verklaring van zuivere of beneficiaire aanvaarding, afhankelijk van de keuze van de cliënt, opgesteld. De verklaring wordt tegenlezen met een collega ter controle of de akte volledig en correct is opgemaakt. De verklaring wordt per post verstuurd naar de cliënt met een begeleidend schrijven, informatie over de legalisatie van de ondertekening en een kopie van het testament indien er een testament is opgemaakt. In de informatie over de legalisatie staat waarom, hoe en wanneer de cliënt de ondertekening van de verklaring kan legaliseren. Zodra de verklaring ondertekend is terugontvangen wordt de verklaring van beneficiaire aanvaarding verzonden naar de griffie van de rechtbank. De griffiers melden de verklaring van beneficiaire aanvaarding dan aan in het boedelregister. Vervolgens maakt de rechtbank een akte van nalatenschap op waaruit de beneficiaire aanvaarding blijkt en stuurt hiervan een afschrift naar de notaris. Het afschrift wordt aan de verklaring van erfrecht gehecht. De verklaring van zuivere aanvaarding wordt niet naar de griffie van de rechtbank verstuurd, aangezien er voor zuivere aanvaarding geen inschrijving vereist is. Dit bespaart kosten omdat er geen griffierecht betaald hoeft te worden. De verklaring van zuivere aanvaarding wordt enkel aan de verklaring van erfrecht gehecht ter bevestiging dat de erfgenaam zuiver heeft aanvaard. Bij beneficiaire aanvaarding wordt nog een brief verzonden naar de cliënt met daarin informatie over de formaliteiten die in acht dienen te worden genomen.

Op het moment dat de verklaring van zuivere of beneficiaire aanvaarding geheel in orde is afgerond, wordt de verklaring van erfrecht samengesteld. Deze verklaring wordt ook weer ter controle tegen gelezen door een collega. Een passeerafspraak voor de verklaring van erfrecht wordt gemaakt en de nota wordt naar de cliënt verstuurd. De verklaring wordt gepasseerd door de notaris. De cliënt is hier niet bij aanwezig. Nadat de cliënt de nota heeft betaald, kan hij drie afschriften van de verklaring van erfrecht met begeleidend schrijven komen ophalen of deze worden met de post verstuurd naar de cliënt. De minuut wordt met de aangehechte aanvaarding in de archiefluis bewaard. Een inschrijven van de verklaring van erfrecht bij het kadaster gebeurt alleen als de cliënt hierom verzoekt. De inschrijving vindt pas plaats als de nota betaald is. Ten slotte wordt de zaak gescand, afgemeld en gearhiveerd.

5.3. De bespreking

Aan de hand van de gesprekshandleiding "verklaring van erfrecht algemeen" zijn twee besprekingen voor een verklaring van erfrecht geobserveerd om te kijken wat er allemaal in de bespreking wordt behandeld. Van elke bespreking is middels de gesprekshandleiding direct een verslag gemaakt. De lege en ingevulde gesprekshandleidingen zijn samen met de verslagen vastgelegd in bijlage D. Vanuit de verslagen is een conclusie voortgekomen die beschrijft wat er in het algemeen wordt besproken tijdens een bespreking voor een verklaring van erfrecht. Er is niet bewust gekozen voor twee besprekingen. Maar, de twee besprekingen waren vrijwel elkaars uiterste. Hierdoor kon toch een valide conclusie worden getrokken. Uiteraard is de volgorde bij elke bespreking anders. Daarom wordt er geen belang gehecht aan de volgorde die is beschreven in de conclusie. De conclusie is hieronder beschreven.

Bij een bespreking voor een verklaring van erfrecht komt vaak één cliënt het overleg bijwonen namens zijn of haar broers, zussen, ouder(s) en/of kinderen. De cliënt wordt op

kantoor ontvangen door de notaris en de cliënt krijgt thee en koffie aangeboden. De bespreking vindt plaats in een besprekingskamer. De cliënt wordt gecondoleerd en er wordt gevraagd wie er is overleden. Vervolgens wordt geïnformeerd of de cliënt bekend is met een testament of codicil van de overledene, of de overledene gehuwd was en of de overledene kinderen heeft. Tijdens de bespreking wordt ook gevraagd naar de akte van overlijden, het trouwboekje en naar de legitimatie van de cliënt. Van deze stukken wordt een kopie gemaakt voor in het betreffende dossier. Ook wordt er informatie ingewonnen waaruit de nalatenschap globaal bestaat. Vanuit deze informatie wordt gekeken welke nalatenschapskeuze het beste past bij de situatie van de cliënt. De notaris vertelt welke nalatenschapskeuzen er zijn en adviseert een nalatenschapskeuze die aansluit bij de situatie van de cliënt.

De notaris legt de gevolgen van de nalatenschapskeuzen voor. Bij een zeker positieve nalatenschap wordt zuivere aanvaarding geadviseerd, omdat het goedkoper is, er geen procedure via de rechter loopt en er geen verwachte schulden zijn die de erfgenaam moet betalen. Bij twijfel adviseert de notaris om de nalatenschap beneficiair te aanvaarden, omdat de schulden dan niet voor rekening van de erfgenamen komen. Het nadeel is echter dat de procedure in beginsel via de rechter loopt omdat de nalatenschap vereffend dient te worden. Ook kost beneficiaire aanvaarding meer papierwerk en daarom is beneficiaire aanvaarding duurder dan zuivere aanvaarding.

De notaris bespreekt ook de wet Bets en gaat hierbij voornamelijk in op de beschikkingshandelingen. De notaris legt uit dat door het uitvoeren van beschikkingshandelingen de nalatenschap zuiver wordt aanvaard. De notaris vraagt aan de cliënt of hij al enige handelingen heeft verricht met betrekking tot de nalatenschap. Vervolgens wordt kortgesloten welke keuze de cliënt wil maken en welke keuze de mede erfgenamen waarschijnlijk willen maken. De notaris geeft nog aan hoe de procedure van verklaring van erfrecht verloopt, hoelang deze procedure ongeveer duurt en wat de kosten van de procedure ongeveer zijn. Als de cliënt in het testament benoemd is tot executeur, legt de notaris de positie van de executeur nog even uit. De cliënt geeft vervolgens aan of hij de bevoegdheid tot executele aanvaardt.

5.4. De verklaring van zuivere aanvaarding

De verklaring van zuivere aanvaarding is een akte waarin een erfgenaam verklaart de nalatenschap zuiver te aanvaarden. Voor de inwerkingtreding van de wet Bets had het notariskantoor twee modelakten voor verklaring van zuivere aanvaarding. Deze zijn opgenomen in bijlage E. Op dit moment zijn er drie modelakten. Deze modelakten zijn gewijzigd aan de hand van de wet Bets. De praktijk heeft op dit punt het onderzoek ingehaald. Dit is de reden dat de oude en nieuwe modelakten niet alleen worden geanalyseerd maar ook worden vergeleken met elkaar. Het betreft in dit geval dus meer een controle. De nieuwe modelakten zijn te vinden onder bijlage F. Allereerst worden de twee oude modelakten geanalyseerd en hierna worden de drie nieuwe modelakten bestudeerd. Vervolgens worden de analyses van de oude en de nieuwe akten met elkaar vergeleken omdat dan duidelijk wordt wat er precies is veranderd aan de oude modelakten door de wet Bets. Ten slotte wordt het begeleidend schrijven geanalyseerd dat wordt meegezonden met de verklaring naar de cliënt.

5.4.1. De oude modelakten voor een verklaring van zuivere aanvaarding

Voorheen was er de verklaring van zuivere aanvaarding met volmacht en de verklaring van zuivere aanvaarding met aanvaarding executele. De laatste akte regelt mede de executele als deze is benoemd in het testament van de erflater en de andere akte regelt mede een beperkte volmacht als de ondergetekende de afwikkeling van de nalatenschap aan iemand wil uitbesteden.

Een verklaring van zuivere aanvaarding begint standaard met "De ondergetekende", dit stukje maakt duidelijk wie de ondergetekende is en onder welk protocol de akte valt. Hierna volgt het stuk "In aanmerking nemende", dit stuk bevat tekstblokken waaruit

verschillende keuzes moeten worden gemaakt. De keuzes zijn afhankelijk van het geval van de ondertekende, omdat het stuk "In aanmerking nemende" enkel feitelijkheden beschrijft. Het kan daarom ook voorkomen dat een optie handmatig aangepast moet worden naar de omstandigheden. In het stuk "In aanmerking nemende" worden de volgende feitelijkheden opgenomen:

- wie de overledene is;
- waar de persoon is overleden;
- wanneer de persoon is overleden;
- wat de nationaliteit van de overledene was;
- of de overledene gehuwd was, en zo ja hoe de overledene gehuwd was;
- of de overledene een testament had opgemaakt, en zo ja of het Nederlands recht van toepassing is;
- of de ondergetekende op grond van het testament en/of de wet erfgenaam is.

In de verklaring wordt een tekstblok opgenomen tot benoeming van de ondergetekende als executele, als de erflater de ondergetekende als executeur heeft benoemd in zijn testament.

Vervolgens komt het stuk "verklaart" aan bod. In beide akten verklaart de ondergetekende hierin:

- kennis te hebben genomen van de inhoud van de brief afkomstig van Notarishuys Veldhoven. (Deze brief wordt meegestuurd met de verklaring van zuivere aanvaarding. De inhoud van deze brief is besproken in paragraaf 5.2.);
- kennis te hebben genomen van de inhoud van vermeld testament;
- de nalatenschap zuivere te aanvaarden;
- ervan op de hoogte te zijn dat een erfgenaam door zuivere aanvaarding verplicht is de schulden van de nalatenschap te voldoen. Ook als er meer schulden dan bezittingen zijn.

Daarna kan de ondergetekende bij de verklaring van zuivere aanvaarding met aanvaarding executele nog twee opties verklaren. De eerste optie houdt in dat de ondergetekende geen gebruik heeft gemaakt of zal maken van de toekomstige bevoegdheid om de wettelijke verdeling binnen drie maanden na het overlijden van de nalatenschap ongedaan te maken. Deze optie wordt gegeven indien de verklaring van erfrecht binnen drie maanden na het overlijden dient te worden afgegeven. De tweede optie is voor het geval de ondergetekende executele is krachtens testament. De ondergetekende verklaart in deze optie bekend te zijn met zijn verplichting tot het betalen van de erfbelasting en met zijn aansprakelijkheid voor de te betalen erfbelasting. Daarnaast aanvaardt de ondergetekende zijn benoeming tot executeur.

Bij de verklaring zuivere aanvaarding met volmacht kan ook de optie opgenomen worden om geen gebruik te maken van de bevoegdheid om de wettelijke verdeling binnen drie maanden na het overlijden van de nalatenschap ongedaan te maken. Vervolgens is er bij deze verklaring nog de optie tot volmacht verlenen bij de afwikkeling van de nalatenschap van de overledene. De beperkte volmacht geeft de gevolmachtigde enkel de bevoegdheid om handelingen in het kader van beheer en vereffening te verrichten die als normaal zijn aan te merken. De gevolmachtigde mag de volmachtgever niet vertegenwoordigen bij de verdeling van de nalatenschap.

Ten slotte wordt nog verklaart dat de ondergetekende ermee bekend is dat een eenmaal gedane nalatenschapskeuze tot aanvaarding onherroepelijk is. Als de ondergetekende niet getrouwd is wordt nog aangegeven dat ongehuwde of nooit gehuwde personen in de verklaring ook geen geregistreerd partner zijn of waren. De akte eindigt met de handtekening van de ondergetekende waarbij de plaats en datum van de paraaf tevens vermeld zijn.

5.4.2. De nieuwe modelakten voor een verklaring van zuivere aanvaarding

De drie nieuwe modelakten zijn: de verklaring van zuivere aanvaarding, de verklaring van zuivere aanvaarding met een volledige boedelvolmacht en de verklaring van zuivere aanvaarding met een beperkte boedelvolmacht. Het eerste aktemodel is het standaardmodel. Het tweede aktemodel regelt mede de volledige volmacht voor het geval dat de ondergetekende de afwikkeling van de nalatenschap volledig aan iemand wil uitbesteden. Het laatste model regelt mede de beperkte volmacht. Dat is wanneer de ondergetekende de afwikkeling van de nalatenschap gedeeltelijk aan iemand wil overhandigen. Bij deze verklaringen wordt ook standaard begonnen met "De ondergetekende" en "In aanmerking nemende". Voor de analyse van deze stukken wordt verwezen naar paragraaf 5.4.1., omdat deze hetzelfde zijn als in de oude modelakten. In het stuk "Verklaart" zit wel verschil. Dit stuk wordt daarom hieronder geanalyseerd.

In de nieuwe modelakten verklaart de ondergetekende bij het stuk "Verklaart" het volgende:

- De brief van de notaris te Veldhoven over deze verklaring te hebben gelezen en de inhoud daarvan begrepen;
- Bekend te zijn met de inhoud van het testament van de overledene;
- Niet of juist wel bekend te zijn met de aanwezigheid van een codicil waarin door de overledene een executeur is benoemd;
- Ten aanzien van de verkrijging in de nalatenschap de volgende keuze te maken:
 - o De nalatenschap zuiver te aanvaarden. Deze keuze wordt zover nodig bevestigd op het moment dat de ondergetekende een beschikkingshandeling in de nalatenschap verricht. De ondergetekende kan deze keuze maken omdat de nalatenschap door hem niet beneficiair is aanvaard of verworpen. Hij gaat dit ook geen van beide doen. De ondergetekende doet ook geen afstand van het recht een beroep te doen op art. 4:194 of art. 4:194a BW, waarmee bescherming tegen een onbekend testament en een onverwachte schuld wordt geboden.
 - o De ondergetekende is ervan op de hoogte dat door het zuiver aanvaarden hij privéaansprakelijk is voor de schulden van de nalatenschap. Hij begrijpt ook dat bij een onverwachte schuld geen garantie bestaat dat de rechter hem een machtiging geeft om alsnog beneficiair te aanvaarden. Schulden zijn namelijk niet vaak aan te merken als onverwachts, omdat de ondergetekende deze had kunnen kennen uit de administratie van de overledene of er op een andere manier mee bekend had kunnen zijn.
- Op de hoogte te zijn dat de gemaakte nalatenschapskeuze onherroepelijk is en na de ondertekening van de verklaring van zuivere aanvaarding de keuze niet meer kan veranderen.

Bij de verklaring van zuivere aanvaarding met volledige volmacht verkrijgt de gevolmachtigde de bevoegdheid om in naam en voor rekening van de ondergetekende beheerhandelingen en beschikkingshandelingen te verrichten in verband met de nalatenschap. De gevolmachtigde is bevoegd alles te doen wat hij in verband met een juiste afwikkeling raadzaam acht. Aanvullend verklaart de ondergetekende er nog mee bekend te zijn dat door het ondertekenen van deze volmacht de gevolmachtigde vergaande bevoegdheden krijgt bij de afwikkeling van de nalatenschap en dat hij de nalatenschap geheel naar eigen inzicht kan afwickelen.

De verklaring van zuivere aanvaarding met beperkte volmacht geeft de gevolmachtigde de bevoegdheid om in naam en voor rekening van de ondergetekende rechtshandelingen te verrichten in verband met het beheer van de nalatenschap. Dit zijn handelingen die dienen tot gewoon onderhoud of tot behoud van een gemeenschappelijk goed. Het zijn in het algemeen handelingen die geen uitstel kunnen lijden. Vervolgens kan er nog een optie worden opgenomen dat de gevolmachtigde uitdrukkelijk een paar beschikkingshandelingen mag verrichten. De gevolmachtigde heeft niet de bevoegdheid om de ondergetekende te vertegenwoordigen bij de verdeling van de nalatenschap.

In beide verklaringen met een volmacht moet de gevolmachtigde van al zijn werkzaamheden aantekeningen maken en aan de ondergetekende schriftelijk rekening en verantwoording afleggen. De gevolmachtigde mag de volmacht niet aan een ander verlenen. Als de ondergetekende niet gehuwd is, dan wordt ook bij deze verklaringen aangegeven dat de ongehuwde of nooit gehuwde personen in deze verklaring ook geen geregistreerd partner zijn of waren. De akten eindigen ook weer met de handtekening van de ondergetekende waarbij de plaats en datum van de paraaf tevens vermeld zijn.

5.4.3. De vergelijking van de modelakten

Het verschil tussen de oude en de nieuwe modelakten zit hem in het stuk "Verklaart". In beide versies verklaart de ondergetekende op de hoogte te zijn van de brief van de notaris te Veldhoven. In de nieuwe versies verklaart de ondergetekende nog aanvullend dat hij de inhoud van de brief heeft begrepen. Deze zinssnede nodigt de ondergetekende uit om vragen te stellen als hij een vermelding in de brief niet begrijpt. Daarbij laat de cliënt met de ondertekening van de verklaring zien dat hij de informatie van de brief begrijpt en de notaris controleert mede op deze wijze of de cliënt de verstrekte informatie daadwerkelijk heeft begrepen. Zodoende heeft de notaris schriftelijk bewijs dat er voor de verklaring van zuivere aanvaarding aan element 3 van de zorg- en informatieplicht is voldaan.¹⁵¹

Ook verklaart de ondergetekende in beide versies de inhoud van het testament van de overledene te hebben vernomen. In de oude versies wordt gerefereerd naar het vermelde testament. Dit is het testament dat als bijlage bij de verklaring is verstuurd. Bij de nieuwe versies wordt verwezen naar het testament van de overledene. Het hoeft hier dus niet nadrukkelijk het bijgevoegde testament te betreffen. Het is onduidelijk welk testament van de overledene. Daarnaast verklaart de ondergetekende in de nieuwe versie wel of niet bekend te zijn met een codicil waarin door de overledene een executeur is benoemd.

Vervolgens verklaart de ondergetekende in beide versies de nalatenschap zuiver te aanvaarden en ervan op de hoogte te zijn dat door de zuivere aanvaarding de verplichting ontstaat om de schulden van de nalatenschap te voldoen, ook als er meer schulden dan bezittingen zijn. In de nieuwe versies wordt daarbij verklaard dat de keuze tot aanvaarding, zover dat nodig is, wordt bevestigd op het moment dat de ondergetekende een beschikkingshandeling verricht. Aanvullend wordt bekrachtigd dat de ondergetekende geen andere keuze heeft gemaakt en ook niet zal maken. Vervolgens wordt uitdrukkelijk bevestigd dat er geen afstand wordt gedaan van het beroep op art. 4:194 en 4:194a BW. De ondergetekende geeft ook aan er bekend mee te zijn dat er geen garantie bestaat dat de rechter een machtiging geeft om alsnog beneficiair te aanvaarden. Schulden zijn immers niet vaak aan te merken als onverwacht, omdat hij de schulden had kunnen kennen uit de administratie van de overledene of er op een andere manier mee bekend had kunnen zijn.

In de oude versies bevestigt de ondergetekende er bekend mee te zijn dat een eenmaal gedane keuze met betrekking tot de aanvaarding van de nalatenschap niet meer te wijzigen is. Echter, met een geslaagd beroep op art. 4:194 of art. 4:194a lid 1 BW kan de ondergetekende alsnog beneficiair aanvaarden. In de nieuwe versie bekrachtigt de ondergetekende dat hij maar één keer een keuze kan maken ten aanzien van zijn verkrijging in de nalatenschap. De ondergetekende weet dat na de ondertekening van de verklaring de keuze niet meer gewijzigd kan worden. De keuze kan natuurlijk wel worden veranderd door de kantonrechter krachtens art. 4:194 en 4:194a lid 1 BW.

De optie voor de ongehuwde ondergetekende is bij alle exemplaren hetzelfde. In de nieuwe versies is er niet meer de optie om af te zien van de bevoegdheid om de wettelijke verdeling ongedaan te maken als de verklaring van erfrecht binnen drie maanden na het

¹⁵¹ Zie paragraaf 5.1. De notarisverplichtingen.

overlijden dient te worden afgegeven. Krachtens art. 4:18 lid 1 BW kan de echtgenoot dit natuurlijk wel nog gewoon. Het is alleen geen standaard optie meer.

Andere verschillen zijn nog de volmachten. Deze komen wel sterk overeen. Het grootste verschil hierin is dat er voorheen geen verklaring van zuivere aanvaarding met volledige volmacht was waarbij de gevolmachtigde bevoegd was om beschikkingshandelingen te verrichten in verband met de nalatenschap. Verder wordt niet ingegaan op de verschillen en vergelijkingen van de volmachten omdat het geen bijdrage levert aan de beantwoording van de centrale vraag.

De andere twee stukken "De ondergetekende" en "In aanmerking nemende" zijn bij alle modelakten hetzelfde opgebouwd en ook de inhoud is hetzelfde. Enkel bij de akte met executele is een extra tekstblok geplaatst. De stukken zijn hetzelfde omdat deze de feitelijkheden van de erflater en de erfgenamen weergeven. Het zijn standaard gevallen die soms handmatig aangepast worden om overeen te stemmen met de omstandigheden.

5.4.4. Het begeleidend schrijven

In het begeleidend schrijven dat wordt meegezonden bij een verklaring van zuivere aanvaarding wordt aangegeven dat er tijdens de bespreking informatie is gegeven omtrent de afwikkeling van de nalatenschap van de erflater. Ook wordt in de brief aangeduid wat een verklaring van erfrecht is en of de erflater een testament heeft laten opmaken. Vervolgens wordt uitleg gegeven over het testament en/of de wet met betrekking tot het erven. Daarna wordt in de brief aangegeven dat de verklaring van zuivere aanvaarding bijgesloten is en dat deze dient te worden ondertekend.

De verklaring behoort te worden ondertekend bij een notaris en de handtekening dient te worden gelegaliseerd. Mede wordt uitgelegd dat de ondergetekende de nalatenschap zuiver aanvaard na het ondertekenen van de verklaring en er wordt nogmaals verteld wat de gevolgen zijn van zuivere aanvaarding. Als laatste wordt verwezen naar de andere twee nalatenschapskeuzes. Er wordt nogmaals geïnformeerd wat deze keuzes inhouden, zodat de cliënt alsnog kan beslissen of hij de juiste keuze maakt. De cliënt kan zijn keuze anders eventueel nog wijzigen. In bijlage I.1. is een voorbeeld van een begeleidend schrijven opgenomen voor bij een verklaring van zuivere aanvaarding.

5.5. De verklaring van beneficiaire aanvaarding

Het kantoor maakt gebruik van één modelakte voor de verklaring van beneficiaire aanvaarding. Deze is opgenomen in bijlage G. en wordt hieronder geanalyseerd. Vervolgens komt het begeleidend schrijven aan bod dat naar de cliënt wordt verzonden met de verklaring. Bij de verklaring van beneficiaire aanvaarding worden in het proces twee brieven meegezonden naar de cliënt. De eerste brief wordt naar de cliënt verzonden ter ondertekening van de verklaring. De tweede brief wordt naar de cliënt verzonden om de formaliteiten te benadrukken die de cliënt in acht moet nemen. In bijlage I.2. en I.3. is een voorbeeld te vinden van deze twee brieven. Voor het gemak wordt de tweede brief in het onderzoek ook een begeleidend schrijven genoemd.

5.5.1. De modelakte

De verklaring van beneficiaire aanvaarding begint met "Ondergetekende". Ook in deze verklaring maakt dit stukje duidelijk wie de ondergetekende is en onder welk protocol de akte valt. Hierna volgt het stuk "ten deze handelend als". Dit stuk wordt alleen opgenomen als het een beneficiaire aanvaarding van een minderjarig kind betreft. Het ouderlijk gezag moet namelijk namens zijn minderjarig kind handelen. De ouder mag voor het kind niet zuiver aanvaarden. Namens het kind mag de ouder enkel de nalatenschap beneficiair aanvaarden of verwerpen krachtens art. 4:193 BW.

Vervolgens komt het stuk "verklaart" aan bod. De ondergetekende verklaart hierin:

- de nalatenschap van de erflater beneficiair te aanvaarden;
- ervan op de hoogte te zijn dat het beneficiair aanvaarden kan uitlopen tot vereffening van de nalatenschap;

- volmacht te verlenen aan de medewerkers bij de griffie van de rechtbank Oost-Brabant, om namens de ondergetekende bij die griffie verklaring af te leggen, dat de ondergetekende, als erfgenaam in de nalatenschap van de erflater, deze nalatenschap beneficiair aanvaardt. Deze verklaring wordt ingeschreven in het boedelregister.

Daarna wordt duidelijk aangegeven wat er wordt verstaan onder de verleende volmacht. De volmacht houdt in dat de medewerkers bij de griffie van de rechtbank Oost-Brabant alle handelingen mogen verrichten die daarvoor nodig zijn, alle daartoe vereiste akten en stukken te laten opmaken en te ondertekenen en verder alles te doen wat in verband hiermee nodig of wenselijk is.

De ondergetekende laat nog expliciet weten er bekend mee te zijn dat een eenmaal gedane keuze niet meer te wijzigen is. Indien de ondergetekende niet getrouwd is wordt nog aangegeven dat ongehuwde personen in de verklaring ook geen geregistreerd partner zijn of waren. Als laatste eindigt de akte met de ondertekening van de ondergetekende waarbij de plaats en datum van de ondertekening tevens vermeld zijn.

5.5.2. Het begeleidend schrijven

In het begeleidend schrijven dat wordt meegezonden ter ondertekening van de verklaring van beneficiaire aanvaarding, wordt aangegeven dat de verklaring is meegezonden. Ook wordt in de brief vernoemd dat de verklaring ondertekend dient te worden bij een notaris en dat deze handtekening gelegaliseerd moet worden. Vervolgens is aangeduid dat de verklaring geretourneerd moet worden naar het kantoor. Verdere informatie over de legalisatie is bijgevoegd en als laatste wordt vermeld dat de verklaring na ontvangst door de notaris wordt doorgeleid naar de rechtbank. De rechtbank maakt vervolgens een akte van nalatenschap op waaruit de beneficiaire aanvaarding blijkt. De rechtbank stuurt hiervan een afschrift naar de notaris. Dit afschrift wordt aan de verklaring van erfrecht gehecht.

Vervolgens stuurt de notaris een tweede brief naar cliënt. In deze brief wordt gewezen op de formaliteiten die de cliënt moet verrichten vanwege de beneficiaire aanvaarding. In de brief staat dat de cliënt de schuldeisers moet oproepen en zodra alle bekende schuldeisers hun vordering hebben ingediend, moet de cliënt een onderhandse boedelbeschrijving opstellen. Vervolgens wordt aangegeven dat deze boedelbeschrijving samen met de vorderingen van de schuldeisers en een afschrift van de verklaring van erfrecht dienen te worden verstuurd naar het kantongerecht. De kantonrechter zal dan aangeven hoe de afwikkeling verder geregeld dient te worden. Als laatste wordt in de brief medegedeeld dat de nota is bijgevoegd.

5.6. De verklaring van erfrecht

Het kantoor heeft negen verschillende modelakten voor een verklaring van erfrecht. Deze staan weergegeven onder bijlage H. Bij het maken van een verklaring van erfrecht wordt gekeken welke modelakte het beste aansluit bij de feitelijkheden van de erflater en de erfgenamen. De keuze tot de modelakte is afhankelijk van het volgende: Heeft de erflater een testament opgemaakt? Heeft de erflater een testament met ouderlijke boedelverdeling opgemaakt? Is of was de erflater gehuwd? Is de erflater de eerst stervende? Bij een dubbeloverlijden wordt een modelakte gebruikt waarin eerst wordt ingegaan op het overlijden van de eerst stervende en daarna wordt ingegaan op de langstlevende. Het betreft dan één verklaring van erfrecht voor twee overleden personen.

5.6.1. De modelakten

Alle modelakten zijn qua opzet het zelfde. Zo verklaart de notaris in elke modelakte overtuigd te zijn van hetgeen in de verklaring is beschreven. Verder worden in de verklaringen alleen feitelijkheden benoemd. De feitelijkheden bestaan uit tekstblokken waaruit verschillende keuzes gemaakt kunnen worden. De keuzes zijn afhankelijk van het geval van de overledene en de erfgenamen. Het kan daarom ook voorkomen dat een

optie handmatig aangepast moet worden naar de omstandigheden. Het volgende wordt of kan worden opgenomen in een verklaring van erfrecht:

- Wie overleden is.
- Wanneer de persoon is overleden.
- Welke nationaliteit de erflater had.
- Of de erflater gehuwd was, en zo ja hoe de erflater gehuwd was.
- Welke kinderen zijn geboren uit het huwelijk van de erflater en welke kinderen nog in leven zijn.
- Dat de erflater verder geen kinderen of afstammelingen van vóór overleden kinderen achterlaat.
- Of de erflater een testament had opgemaakt, en zo ja is het Nederlands recht van toepassing?
- Wie de erfgenamen zijn krachtens testament en/of de wet.
- Voor welke delen de erfgenamen erfgenaam zijn.
- Of de erfgenamen de nalatenschap zuiver of beneficiair hebben aanvaard.
- Of de wettelijke verdeling van toepassing is.
- Of de echtgenoot of echtgenote bij onderhandse akte heeft verklaart geen gebruik te maken van zijn of haar wettelijke bevoegdheid tot het ongedaan maken van de wettelijke verdeling of dat de echtgenote volgens het boedelregister geen gebruik heeft gemaakt van deze bevoegdheid binnen drie maanden na het openvallen van de nalatenschap.
- Of de ouderlijke boedelverdeling in het testament is opgenomen en of deze van toepassing is.
- Of er een gevolmachtigde is benoemd door de erfgenamen en welke handelingen de gevolmachtigde mag uitvoeren.
- Of de overledene een executeur heeft benoemd en deze persoon de executeurbenoeming heeft aanvaard. Wanneer de erflater bepalingen met betrekking tot de executeurbenoeming heeft opgenomen in het testament worden deze bepalingen ook in de verklaring van erfrecht opgenomen.
- Dat de executeur de taak en bevoegdheid heeft om de nalatenschap van de overledene te beheren.
- De uitsluitings- of privéclausule. Deze wordt opgenomen als de erflater in het testament heeft bepaald dat op de verkrijging van zijn nalatenschap art. 4:94 lid 1 BW van toepassing is.
- Een conclusie wordt opgenomen over:
 - o de bevoegdheid van de executeur om de nalatenschap te beheren en/of te beschikken; of
 - o de bevoegdheid van de gevolmachtigde om te beheren en/of beschikken over de goederen van de nalatenschap.
- Of de verklaring van erfrecht wordt ingeschreven in het kadaster.
- Welke notaris is ingeschreven in het boedelregister.
- Welke stukken aan de akte worden gehecht.
- Dat ongehuwde personen in deze verklaring ook geen wettelijk geregistreerd partner zijn of waren.
- Dat de akte is verleden te Veldhoven op de datum die in het begin van de akte is vermeld en dat de akte is ondertekend door de notaris. Bij inschrijving van de verklaring van erfrecht in het kadaster wordt de tijd van de ondertekening erbij gezet.

Zoals te zien is uit de bovengenoemde tekstblokken, bestaat de verklaring van erfrecht enkel uit feitelijkheden. In dit opzicht lijkt de verklaring van erfrecht sterk op de verklaring van zuivere aanvaarding. Alleen wordt bij de verklaring van zuivere aanvaarding nog ingegaan op de gevolgen van zuivere aanvaarding. Bij de verklaring van erfrecht worden echt alleen feitelijkheden benoemd. Een ander verschil is dat de verklaring van zuivere aanvaarding wordt ondertekend door de erfgenaam die zuiver aanvaard. Bij de verklaring van erfrecht wordt één document opgemaakt voor alle betrokken erfgenamen die een verklaring van erfrecht wensen. Ook wordt het document niet ondertekend door de cliënt.

Het wordt puur door de notaris ondertekend. Uiteindelijk maakt de verklaring duidelijk wie erfgenaam zijn, van wie de erfgenamen erven, voor welke delen de erfgenamen erven en op welke wijze de erfgenamen de nalatenschap hebben aanvaard. De verklaring van zuivere aanvaarding bevestigt enkel dat de ondergetekende erfgenaam is en zuiver aanvaardt.

5.6.2. Het begeleidend schrijven

Bij het afgeven van de afschriften van de verklaring van erfrecht wordt een begeleidende brief meegegeven. Deze is te vinden in bijlage I.4. In deze brief wordt vermeld dat er drie afschriften van de verklaring van erfrecht zijn bijgevoegd. Ook wordt aangegeven dat met deze afschriften bank- en andere tegoeden kunnen worden opgevorderd en eventuele bankrekeningen op naam gesteld kunnen worden. Ten slotte wordt medegedeeld dat de nota voor de verklaring van erfrecht is bijgevoegd en dat het kantoor altijd bereid is nader te informeren en te helpen bij de verdere afwikkeling van de nalatenschap.

Hoofdstuk 6. Wijziging in de praktijk?

In het vorige hoofdstuk zijn de procedure verklaring van erfrecht en haar werkzaamheden geanalyseerd. Ook is ingegaan op twee plichten van de notaris ter verduidelijking waarom bepaalde stukken en teksten zijn opgenomen in de verschillende documenten en waarom bepaalde werkzaamheden worden uitgevoerd. Daarnaast verduidelijken de verplichtingen in dit hoofdstuk ook hoe de procedure en haar werkzaamheden na de invoering van de wet Bets eruit moeten zien, om ervoor te zorgen dat de notaris zijn verplichtingen blijft volbrengen. Zo moet de notaris informatie over de wet Bets geven aan de cliënt krachtens de elementen 2, 3 en 5 van de zorg- en informatieplicht¹⁵², want hij moet de cliënt informeren over de mogelijkheden en de gevolgen van het aanvaarden van een nalatenschap. De notaris moet dus aan de cliënt mededelen dat:

- het beschikken over een nalatenschapsgoed leidt tot zuivere aanvaarding als het aan het verhaal van de schuldeisers onttrekt;
- de nalatenschapskeuze onherroepelijk is, behalve als er sprake is van zuivere aanvaarding en de erfgenaam een onverwachte schuld ontdekt vóór de afwikkeling van de nalatenschap;
- bij zuivere aanvaarding de erfgenaam aansprakelijk is voor alle nalatenschapsschulden, behalve als de erfgenaam een onverwachte schuld ontdekt ná de afwikkeling van de nalatenschap;
- bij beneficiaire aanvaarding het gevolg kan zijn dat deze bekend gemaakt moet worden door een publicatie in de Staatscourant en in het geval dat een boedelnotaris wordt aangewezen, moet deze aanwijzing ook gepubliceerd worden in de Staatscourant;
- beneficiaire aanvaarding in beginsel vereffend dient te worden en de mogelijkheid bestaat dat bepaalde handelingen voor de vereffening van de nalatenschap in de Staatscourant gepubliceerd moeten worden.

De overige drie elementen worden niet meegenomen in het verdere verloop van het onderzoek, omdat deze elementen los staan van de wijzigingen in boek 4 van het BW. Deze elementen zijn hierom niet minder belangrijk voor de zorg- en informatieplicht. De notaris moet deze in de praktijk ook vervullen om volledig te voldoen aan de zorg- en informatieplicht.

Door de analyses van de procedure en de werkzaamheden en op basis van de bovenstaande opsomming, kan in dit hoofdstuk worden gekeken hoe de procedure verklaring van erfrecht en haar werkzaamheden er inhoudelijk uit moeten zien gelet op de nieuwe wet Bets.

6.1. De procedure

Om extra duidelijkheid te geven aan de cliënt over de nalatenschapskeuzes en haar gevolgen en mogelijkheden is het raadzaam om voorafgaand aan de bespreking informatie hierover op schrift te geven aan de cliënt. De notaris weet dan zeker dat hij alle informatie, mogelijkheden en gevolgen heeft overhandigd aan de cliënt. Aangezien het wel eens voor komt dat de notaris niet kan bewijzen dat hij aan de zorg- en informatieverplichting heeft voldaan, omdat het gewoonweg niet op schrift staat. Het is daarom belangrijk om veel op papier te zetten.¹⁵³

Daarnaast kan de cliënt alle informatie op zijn gemak lezen en eventuele vragen bedenken. De gegeven informatie kan direct worden meegenomen in de bespreking, waardoor eventuele vragen van de cliënt direct worden beantwoordt en eventuele onduidelijkheden bij de cliënt direct worden verduidelijkt. De notaris kan op allerlei punten bijsturen en met name controleren of de cliënt de verstrekte informatie van de brief daadwerkelijk heeft begrepen. Mede doordat de informatieplicht een grijsgebied is bij de cliënt, is het verstandig om zo'n dergelijke brief vooraf toe te zenden. De ene cliënt heeft

¹⁵² Zie paragraaf 5.1. De notarisverplichtingen.

¹⁵³ Blokland 2015, p. 714.

meer advisering en uitleg nodig dan een andere cliënt. Bij één van de geobserveerde besprekingen viel bijvoorbeeld op dat de cliënt helemaal geen vragen stelde en alles eigenlijk wel prima vond. Het kwam over alsof de cliënt eigenlijk geen zin had in de bespreking. Terwijl het bij de bespreking wel gaat over de cliënt haar toekomst. Bij de andere bespreking was het merkbaar dat de cliënt al informatie had gezocht. De cliënt stelde veel vragen en wilde zijn taak goed uitvoeren. De twee besprekingen waren een wereld van verschil. Door de informatie vooraf aan de bespreking te geven krijgt de cliënt zelf de mogelijkheid om te kijken of hij alles begrijpt en dus meer uitleg nodig heeft of niet. De cliënt is dan beter voorbereid op de bespreking. De bespreking is immers al zwaar genoeg. Het mag zeker niet vergeten worden dat de cliënt niet al te lang geleden een naaste heeft verloren en dat ligt vaak nog erg gevoelig. Alle informatie opnemen die wordt gegeven in de bespreking kan dan erg lastig zijn.¹⁵⁴ Door de wet Bets is er zelfs meer informatie bijgekomen voor de cliënt, omdat de wet meer mogelijkheden geeft aan erfgenamen.

Daarbij kan de cliënt de informatie altijd opzoeken in de brief. Komt de cliënt er met de brief niet uit, dan kan er altijd contact opgenomen worden met het kantoor. De notaris moet wel nog steeds de mogelijkheden en de gevolgen van aanvaarding of verwerping doornemen in de bespreking om te controleren of de cliënt ook daadwerkelijk alles heeft begrepen. De notaris voldoet anders niet aan de zorg- en informatieplicht.

Het ideale aan de informatie voor de bespreking te overhandigen is dat de notaris de cliënt beter kan sturen tijdens de bespreking en met name kan controleren of de cliënt de verstrekte informatie daadwerkelijk begrijpt.¹⁵⁵ Voor de cliënt is het ook duidelijker welke informatie belangrijk is om te geven aan de notaris. De cliënt krijgt tijd om na te denken of hij bijvoorbeeld enige beschikkingshandelingen heeft verricht. Op het moment dat de cliënt dit tijdens het gesprek moet bedenken, voelt de cliënt een tijdsdruk. Het is voor de cliënt makkelijker om van te voren hierover na te denken dan op het moment zelf.

6.2. De bespreking

In de bespreking worden voornamelijk feitelijkheden besproken die nodig zijn voor de opmaking van de verklaring van aanvaarding en de verklaring van erfrecht zoals: was de erflater gehuwd, heeft de erflater kinderen en heeft de erflater over een testament of codicil beschikt. Ook wint de notaris informatie over de omvang van de nalatenschap in, zodat hij een weloverwogen advisering kan geven aan de cliënt. De cliënt wordt bij de bespreking immers geadviseerd over de nalatenschapskeuze. Bij een positieve nalatenschap adviseert de notaris om de nalatenschap zuiver te aanvaarden. Bij een negatieve nalatenschap adviseert de notaris om de nalatenschap te verwerpen en bij enige twijfel over de baten en de lasten van de nalatenschap adviseert de notaris om beneficiair te aanvaarden. De notaris benadrukt mede de voor- en nadelen van de nalatenschapskeuzes. Maar de uiteindelijke keuze laat de notaris over aan de cliënt.

Ook brengt de notaris de beschikkingshandelingen naar voren. De notaris vertelt aan de cliënt dat deze handelingen uitmonden tot zuivere aanvaarding van de nalatenschap. Echter, leiden beschikkingshandelingen niet zomaar tot fictieve zuivere aanvaarding. Het moet een beschikkingshandeling betreffen die onttrekt aan het verhaal van de schuldeisers. De notaris moet deze informatie geven aan de cliënt, zeker wanneer de cliënt de nalatenschap beneficiair wil aanvaarden, wil verwerpen of niet weet welke keuze hij moet maken. Als de notaris dit niet aangeeft aanvaardt de cliënt de nalatenschap dadelijk onbewust zuiver terwijl hij dit helemaal niet wilt. Blijkt de nalatenschap dan ook nog eens schulden te bevatten, dan zal de cliënt de notaris aansprakelijk stellen wegens een gebrek in de zorg- en informatieplicht. Zelfs als de cliënt aangeeft zuiver te willen aanvaarden, moet de notaris mededelen dat een beschikkingshandeling die onttrekt aan het verhaal van de schuldeisers, kan uitmonden tot zuivere aanvaarding. Voordat de nalatenschapskeuze definitief is kan de cliënt immers van gedachte veranderen.

¹⁵⁴ Blokland 2015, p. 708.

¹⁵⁵ Blokland 2015, p. 709.

Op het moment dat de cliënt al een beschikkingshandeling heeft verricht, moet de notaris achterhalen of deze gedraging ook daadwerkelijk onttrekt aan het verhaal van de schuldeisers. Als dit het geval is, dan heeft de cliënt in feite zuiver aanvaard. De cliënt kan dan geen andere nalatenschaapskeuze meer maken op grond van art. 4:190 lid 4 BW. Is het duidelijk dat de cliënt fictief zuiver heeft aanvaard mede op basis van jurisprudentie en wil de cliënt toch beneficiair aanvaarden of verwerpen, dan is het aan te bevelen om de zaak niet in behandeling te nemen om eventuele tuchtrechtelijke of civielrechtelijke aansprakelijkheden te voorkomen. De notaris is verplicht om de door de wet of door een partij verlangde werkzaamheden te verrichten, maar niet wanneer er een redelijke overtuiging of vermoeden bestaat dat de werkzaamheid leidt tot een strijd met het recht. In dat geval is de notaris verplicht zijn dienst te weigeren.¹⁵⁶ Alsnog beneficiair aanvaarden of verwerpen is in strijd met art. 4:190 lid 4 BW. Wanneer het zeker is dat de handeling niet onttrekt aan het verhaal van de schuldeisers, kan de cliënt nog steeds een nalatenschaapskeuze maken. De notaris kan voor de cliënt dan nog een verklaring van beneficiaire aanvaarding of verklaring van verwerping opmaken.

Bij enige twijfel of de beschikkingshandeling onttrekt aan het verhaal van de schuldeisers kan er naar twee kanten worden gekeken. Aan de ene kant is er een mogelijkheid dat alsnog beneficiair aanvaarden of verwerpen in strijd is met het recht en de notaris zijn dienst volgens de wet moet weigeren, omdat de cliënt al fictief zuiver heeft aanvaard. Aan de andere kant is er een mogelijkheid dat de cliënt niet fictief zuiver heeft aanvaard en hij de nalatenschaap dus nog kan verwerpen of beneficiair aanvaarden. Vooral als de nalatenschaap meer schulden dan bezittingen bevat is het voor de cliënt van belang om de nalatenschaap niet zuiver te aanvaarden. Het is in dit geval belangrijk om te weten dat “een vermoeden hebben”, betekent dat “iets waarschijnlijk wordt geacht”.¹⁵⁷ Dus wordt de onttrekking aan het verhaal van de schuldeisers niet waarschijnlijk geacht of wordt de onttrekking aan het verhaal van de schuldeisers mogelijk geacht, dan hoeft de notaris de zaak niet te weigeren. Bovendien kan de notaris de cliënt altijd adviseren om zelf een verklaring van beneficiaire aanvaarding of verklaring van verwerping bij de griffie van de rechtbank in te dienen. De cliënt kan dan toch beneficiair aanvaarden of verwerpen en de notaris houdt zich aan de wet. De uiteindelijke zeggenschaap over de fictieve zuivere aanvaarding van de cliënt ligt immers bij de rechterlijke macht en niet bij de notaris of de cliënt. Als iemand dan toch een gerechtelijke procedure start om te bewijzen dat de cliënt fictief zuiver heeft aanvaard, dan beslist de rechter welke nalatenschaapskeuze de cliënt daadwerkelijk heeft gemaakt.

Beschikkingshandelingen die niet onttrekken aan het verhaal van de schuldeisers, zoals het wegdoen van een financieel waardeloze vaas, veroorzaken geen fictieve zuivere aanvaarding. Het blijft wel een punt van aandacht als de waarde van de vaas of van een ander goed, onduidelijk of onbekend is. Blijkt de vaas nu toch van financiële waarde, dan is het wegdoen van deze vaas toch een beschikkingshandeling die onttrekt aan het verhaal van de schuldeisers. Terughoudend handelen bij goederen waarvan de waarde onbekend of onduidelijk is, is daarom raadzaam.

Verder wordt in de bespreking niet ingegaan op de onherroepelijkheid van de nalatenschaapskeuzes. Dat is niet erg, omdat de onherroepelijkheid van de nalatenschaapskeuzes naar voren komt in de verklaring van zuivere of beneficiaire aanvaarding. In het geval dat de onherroepelijkheid toch ter sprake komt bij de bespreking, mag niet vergeten worden dat alsnog beneficiair aanvaarden bij een zuivere aanvaarding van de nalatenschaap vaak niet mogelijk is. Er is namelijk niet snel sprake van een onverwachte schuld omdat de cliënt op allerlei manieren bekend had kunnen zijn met de schuld. Daarbij heeft de cliënt een onderzoekplicht.

¹⁵⁶ Art. 21 lid 1 en lid 2 Wna.

¹⁵⁷ Van Dale 2016.

Ook wordt in de bespreking aangegeven dat beneficiaire aanvaarding meer kosten met zich meebrengt dan zuivere aanvaarding.¹⁵⁸ Dit was onder andere vanwege de wettelijk verplichte publicaties in de Staatscourant en in één of meer voorgeschreven of aangewezen nieuwsbladen. Doordat de verplichte publicaties voortaan alleen in de Staatscourant gepubliceerd moeten worden, zal het prijskaartje van beneficiaire aanvaarding nu lager uitvallen dan voorheen.

6.3. Verklaring van zuivere aanvaarding

De verklaring van zuivere aanvaarding is een akte waarin de erfgenaam bevestigt de nalatenschap zuiver te aanvaarden. Het document bevat feitelijkheden die de notaris onderzocht heeft. Deze feitelijkheden bewijzen dat de ondergetekende daadwerkelijk erfgenaam is van de erflater.

In de stukken "De ondergetekende" en "In aanmerking nemende" zijn de feitelijkheden beschreven. Bij deze stukken hoeft de notaris niet de gevolgen en de mogelijkheden van de nalatenschapskeuzes te benadrukken en dus ook niet de gevolgen en mogelijkheden van de wet Bets. Het gaat er in deze stukken immers over of de ondergetekende daadwerkelijk erfgenaam is van de betreffende erflater. De wet Bets heeft geen effect op het feit dat de overledene gehuwd was onder gemeenschap van goederen of dat de overledene een testament heeft opgemaakt of dat de ondergetekende een kind van de erflater is. De inhoud van deze twee stukken hoeft zodoende niet te veranderen door de inwerkingtreding van de wet Bets.

Het laatste stukje "Verklaart" daarentegen is veranderd door de inwerkingtreding van de wet Bets. In dit stuk verklaart de ondergetekende op de hoogte te zijn van bepaalde informatie en de ondergetekende verklaart in dit stuk de nalatenschap zuiver te aanvaarden. De achterliggende gedachte waarom het stuk "Verklaart" is aangepast aan de hand van de wet Bets is vanwege de zorg- en informatieplicht van de notaris. Het doel van het stuk is namelijk mede om te bewijzen dat de notaris deze verplichtingen heeft volbracht. Doordat de cliënt de verklaring van zuivere aanvaarding ondertekend ontstaat er schriftelijk bewijs dat de notaris de informatie die in verklaring staat heeft gegeven aan de cliënt. Ook ontstaat er schriftelijk bewijs dat de cliënt de informatie die in de verklaring staat begrijpt.

Door de invoering van de wet Bets verklaart de ondergetekende dat de zuivere aanvaarding voor zover nodig, wordt bevestigd op het moment dat de ondergetekende een beschikkingshandeling in de nalatenschap verricht. Deze aanzegging is een extra bewijs dat de nalatenschap zuiver aanvaard wordt. Echter, een nalatenschap wordt juridisch gezien niet zuiver aanvaard door het verrichten van een beschikkingshandeling in de nalatenschap. Een nalatenschap wordt zuiver aanvaard door het verrichten van een beschikkingshandeling in de nalatenschap die onttrekt aan het verhaal van de schuldeisers. Het is natuurlijk de bedoeling dat de ondergetekende de nalatenschap zuiver aanvaard krachtens art. 4:192 BW. De verklaring moet anders worden ingeschreven bij de griffie van de rechtbank en dit kost geld. Om deze kosten te mijden laat het notariskantoor de cliënt zuiver aanvaarden via de fictieve zuivere aanvaarding, maar de ondergetekende moet dan ook daadwerkelijk de nalatenschap fictief zuiver aanvaarden. De ondergetekende heeft anders juridisch gezien, helemaal geen nalatenschapskeuze gemaakt. De ondergetekende kan dan feitelijk nog steeds een keuze maken. De ondergetekende kan dan zelfs nog stilzittend beneficiair aanvaarden, als één of meer erfgenamen beneficiair hebben aanvaard door een verklaring van beneficiaire aanvaarding bij de griffie van de rechtbank in te dienen.

In de praktijk zullen de zuiver aanvaarde erfgenamen altijd wel een goed uit de nalatenschap verkopen, of een goed uit de nalatenschap met waarde tot zichzelf nemen, waardoor wordt onttrokken aan het verhaal van de schuldeisers. Hier zit alleen wel druk

¹⁵⁸ Zie paragraaf 5.3. De bespreking en bijlage D.

achter door de nog mogelijk stilzittende beneficiaire aanvaarding. Aanvaardt één erfgenaam beneficiair dan kunnen de overige erfgenamen alleen nog zuiver aanvaarden door een verklaring van zuivere aanvaarding binnen drie maanden in te dienen bij de griffie van de rechtbank.

Daarbij bekrachtigd de ondergetekende dat de keuze tot zuivere aanvaarding gemaakt kan worden omdat de nalatenschap door hem niet beneficiair is aanvaard of is verworpen. Uitdrukkelijk wordt verklaart dat dit ook niet gaat gebeuren. De ondergetekende laat dus stellig zien dat hij de nalatenschap zuiver aanvaardt. Daarnaast wordt vermeld dat er geen afstand wordt gedaan van art. 4:194 en art. 4:194a BW. Dit impliceert dat de ondergetekende zeker zuiver wil aanvaarden, maar dit niet meer het geval hoeft te zijn als er plots een onverwachte schuld of een onverwacht testament opduikt.

De ondergetekende verklaart ook ervan op de hoogte te zijn dat bij zuivere aanvaarding de nalatenschapsschulden worden geërfd en deze met het eigen vermogen moeten worden betaald als de nalatenschap deze schulden niet kan bekostigen. Voorts bevestigt de ondergetekende door de invoering van de wet Bets, dat er bij een onverwachte schuld geen garantie bestaat dat de rechter een machtiging geeft tot beneficiaire aanvaarding, omdat schulden niet vaak aan te merken zijn als onverwachts. De ondergetekende verklaart mede dat hij de schulden had kunnen kennen uit de administratie van de overledene of er op een andere manier mee bekend had kunnen zijn. Allereerst geldt dit niet alleen voor de beneficiaire aanvaarding van art. 4:194a lid 1 BW, maar ook voor de ontheffing van art. 4:194a lid 2 BW. Dit artikel geeft de erfgenaam namelijk ook de mogelijkheid om een onverwachte schuld niet te hoeven betalen. Deze twee bepalingen hebben hetzelfde doel, alleen de uitkomst is anders. Ten tweede, schulden zijn inderdaad niet vaak aan te merken als onverwachts omdat de ondergetekende de schuld kon kennen uit administratie van de overledene of er op een andere manier mee bekend had kunnen zijn. Bijvoorbeeld doordat hij aanwezig was bij het aangaan van de schuld. In de situatie dat een erflater niet of nauwelijks een administratie voerde, moet de erfgenaam nader onderzoek verrichten naar de schulden van de erflater. Van de erfgenaam wordt immers verwacht dat hij onderzoekt waaruit de nalatenschap bestaat omdat hij op grond van de wet de verplichting heeft om de nalatenschap af te wikkelen. Ook zullen schuldeisers voornamelijk op tijd facturen sturen voor geleverde goederen of verrichte diensten. In geval van niet tijdige betaling van facturen kunnen zij de schuldenaar bovendien een herinnering of aanmaning sturen, zodat hun vordering kenbaar is voor de erfgenamen. Het gaat er vooral om wat de erfgenamen redelijkerwijs hadden kunnen weten. Van een onverwachte schuld zal daarom inderdaad niet snel sprake zijn.

Aanvullend bekrachtigt de ondergetekende op de hoogte te zijn dat er maar één keer een keuze gemaakt kan worden ten aanzien van zijn verkrijging in de nalatenschap en dat deze keuze niet meer kan worden veranderd na de ondertekening van de verklaring. Dit is niet helemaal juist. Ten eerste moet de ondergetekende een beschikkingshandeling verrichten die onttrekt aan het verhaal van de schuldeisers om de nalatenschap zuiver te aanvaarden, aangezien de verklaring niet wordt ingeschreven bij de griffie van de rechtbank. Door het niet tijdig fictief zuiver aanvaarden kan de ondergetekende nog stilzittend beneficiair aanvaarden. Ten tweede is de keuze in beginsel herroepelijk omdat beneficiaire aanvaarding nog mogelijk is krachtens art. 4:194 en 4:194a lid 1 BW.

De verklaring van zuivere aanvaarding beschrijft dus de drie belangrijke gevolgen van de wet Bets voor de zuivere aanvaarding:

- dat het beschikken over een nalatenschapsgoed leidt tot zuivere aanvaarding als het aan het verhaal van de schuldeisers onttrekt;
- dat er een uitzondering op het betalen van de nalatenschapsschulden is;
- dat er een uitzondering op de onherroepelijkheid van de nalatenschapskeuze is.

Wel kunnen er bepaalde aanpassingen worden gemaakt ter verbetering van de verklaring.

De publicatiebepalingen die veranderd zijn voor de beneficiaire aanvaarding en voor de vereffening zijn vanzelfsprekend niet van belang bij een zuivere aanvaarding van de nalatenschap.

In de begeleidende brief wordt extra informatie gegeven die niet in de verklaring staat maar wel belangrijk is voor de cliënt. Zoals dat er nog twee andere nalatenschapskeuzen zijn. Ook wordt aangegeven wat de gevolgen zijn van zuivere aanvaarding. Namelijk dat de erfgenaam bij zuivere aanvaarding niet alleen gerechtigd is tot de baten, maar ook tot de eventuele schulden van de nalatenschap. De gevolgen en mogelijkheden die zijn ontstaan door de wet Bets worden niet benoemd in de brief. Zo staat er niks over de fictieve zuivere aanvaarding, het niet hoeven betalen van onverwachte schulden en de mogelijkheid om nog beneficiair te aanvaarden. Op zich is het ook niet nodig om dit in de begeleidende brief te zetten, omdat het al wordt besproken bij de bespreking en het is opgenomen in de verklaring van zuivere aanvaarding die als bijlage wordt meegezonden met de brief. Als de extra procedurestap wordt overgenomen die is beschreven in paragraaf 6.1., dan wordt deze informatie ook nog eens benoemd in deze brief.

Bovendien bevestigt de ondergetekende in de verklaring dat de begeleidende brief door hem is gelezen en begrepen. Dit is schriftelijk bewijs dat de notaris bepaalde informatie omtrent de zuivere aanvaarding heeft gegeven aan de ondergetekende. De notaris weergeeft met de brief immers: dat de cliënt zuiver gaat aanvaarden; dat de zuivere aanvaarding niet alleen leidt tot de baten maar ook kan leiden tot eventuele schulden; dat de cliënt verwacht dat de nalatenschap positief is en de notaris daarom zuivere aanvaarding heeft geadviseerd; dat de cliënt nog twee keuzemogelijkheden heeft waarbij de cliënt niet aansprakelijk is voor de nalatenschapsschulden, indien er sprake is van schulden in de nalatenschap; dat de cliënt weet wat de gevolgen van beneficiaire aanvaarding en verwerpen zijn. De notaris controleert mede op deze wijze of de cliënt de verstrekte informatie heeft begrepen. Natuurlijk moet de notaris naast het schriftelijke bewijs kijken of de cliënt de informatie ook daadwerkelijk begrijpt.

6.4. Verklaring van beneficiaire aanvaarding

De verklaring van beneficiaire aanvaarding is een akte waarin de erfgenaam bekrachtigt de nalatenschap beneficiair te aanvaarden. Het document beschrijft wie de ondergetekende is en wie de overledene is. Bij een minderjarig kind wordt ook beschreven wie de wettelijk vertegenwoordiger is. De gevolgen van beneficiaire aanvaarding worden ook genoemd in de verklaring, als bewijs dat de notaris aan zijn zorg- en informatieplicht heeft voldaan. De verklaring geeft aan dat:

- de ondergetekende beneficiair aanvaardt;
- de keuze tot beneficiaire aanvaarding onherroepelijk is;
- vereffening van de nalatenschap mogelijk is;
- de verklaring wordt ingeschreven bij de griffie van de rechtbank.

Deze gevolgen zijn ná de inwerkingtreding van de wet Bets nog steeds alle gevolgen van beneficiaire aanvaarding.

Het gebied van beneficiaire aanvaarding verandert nauwelijks door de wet Bets. Weliswaar zijn de publicatiebepalingen veranderd die betrekking hebben op de gevolgen van beneficiaire aanvaarding. Maar het mogelijk moeten publiceren van bepaalde handelingen in de Staatscourant als gevolg van beneficiaire aanvaarding hoeft niet in de verklaring van beneficiaire aanvaarding te staan. Het gaat er in de verklaring om dat de ondergetekende de aan hem toekomende nalatenschap beneficiair aanvaardt en de mogelijke gevolgen van zijn keuze kent en begrijpt. De verklaring van beneficiaire aanvaarding hoeft daarom inhoudelijk niet te veranderen.

Echter, in het geval dat een verklaring van beneficiaire aanvaarding wegens art. 4:194a lid 1 BW wordt opgemaakt, kan het van belang zijn dat het vonnis als bewijs wordt bijgevoegd in de verklaring. Het is bij de inschrijving van de verklaring voor de griffie van de rechtbank dan duidelijk dat de erfgenaam daadwerkelijk alsnog beneficiair mag

aanvaarden. Dit geldt naast art. 4:194a lid 1 BW natuurlijk ook voor art. 4:194 BW. In de verklaring van beneficiaire aanvaarding kan net als in de verklaring van erfrecht een kopje "aangehechte stukken" als optie opgenomen worden. Bij een verklaring van beneficiaire aanvaarding die wegens art. 4:194a lid 1 of 4:194 BW wordt opgesteld, kan deze optie dan makkelijk worden overgenomen in de verklaring.

Het begeleidend schrijven, dat naar de cliënt wordt verzonden ter ondertekening van de verklaring, hoeft niet aangepast te worden. Het doel van de brief is enkel weergeven wat er met de verklaring van beneficiaire aanvaarding moet gebeuren en gaat gebeuren. Na de inwerkingtreding van de wet Bets is het doel en de inhoud van de brief hetzelfde. Er hoeft door de invoering van de wet Bets niks anders te gebeuren met de verklaring van beneficiaire aanvaarding.

De brief waarin de cliënt gewezen wordt op de formaliteiten van beneficiaire aanvaarding, kan inhoudelijk aangepast worden. De formaliteit tot het oproepen van de schuldeisers kan aanpassing gebruiken. De brief stelt dat de oproeping in beginsel kan geschieden per brief. Krachtens art. 4:214 lid 2 BW is dit correct. De bekende schuldeisers moeten per brief opgeroepen worden. Echter, op grond van art. 4:214 lid 1 BW moet de vereffenaar de schuldeisers ook openlijk oproepen. Deze oproeping moet op dezelfde wijze geschieden als de bekendmaking van de beneficiaire aanvaarding of de benoeming van de vereffenaar. De oproeping van de schuldeisers moet dus geschieden door het sturen van een brief naar de bekende schuldeisers en met een publicatie in de Staatscourant.¹⁵⁹ Verder hoeft de brief niet gewijzigd te worden. De formaliteiten die verricht moeten worden bij de beneficiaire aanvaarding zijn door de invoering van de wet Bets niet veranderd.

6.5. Verklaring van erfrecht

De verklaring van erfrecht bevat feitelijkheden die de notaris heeft onderzocht en geconstateerd tijdens de procedure verklaring van erfrecht. In deze notariële akte hoeft de notaris niet de gevolgen en mogelijkheden van de nalatenschapskeuzes te benadrukken, waardoor ook niet de gevolgen en mogelijkheden die door de wet Bets kunnen ontstaan. De wet Bets heeft, zoals genoemd is in paragraaf 6.3., geen effect op het feit dat de overledene gehuwd was onder gemeenschap van goederen of dat de overledene een testament heeft opgemaakt of dat de erfgenamen zuiver hebben aanvaard. De inhoud van de verklaring van erfrecht hoeft zodoende niet te veranderen door de inwerkingtreding van de wet Bets.

Wel moet de notaris rekening houden met geslaagde beroepen op art. 4:194 of 4:194a lid 1 BW. In zo'n geval moet de notaris proberen om de oude verklaring van erfrecht die hij heeft overgedragen aan de cliënten, terug te vragen om verwarring, dwaling en bedrog te voorkomen. Deze verklaring is niet meer accuraat en ongeldig. Een nieuwe verklaring van aanvaarding en verklaring van erfrecht moet opgesteld worden door een notaris, indien de erfgenamen nog een verklaring van erfrecht nodig hebben. De verklaring van beneficiaire aanvaarding hebben de erfgenamen in dit geval zeker nodig. Deze verklaring moet ingeschreven worden bij de griffie van de rechtbank. Tot deze inschrijving hebben de erfgenamen de nalatenschap nog zuiver aanvaard.

Het is ook een punt van aandacht wanneer de executeur van de nalatenschap het huis van de erflater wil verkopen, want is de executeur nu eigenlijk wel bevoegd? Het is mogelijk om na zuivere aanvaarding van de nalatenschap door een machtiging van de kantonrechter alsnog beneficiair te aanvaarden. Door vereffening van de nalatenschap (wat een gevolg kan zijn van beneficiaire aanvaarding) vervalt de taak van de executeur.¹⁶⁰ De executeur is zodanig niet meer bevoegd om zijn gegeven taak uit te voeren. De executeur kan met de eerder afgegeven verklaring van erfrecht met zuivere aanvaarding en aanvaarding executele, bewijzen dat hij bevoegd is om het huis te

¹⁵⁹ Art. 4:214 lid 1 jo. 4:206 lid 6 en art. 4:196 BW.

¹⁶⁰ Art. 4:149 lid 1 sub d BW.

verkopen, terwijl de nalatenschap in werkelijkheid beneficiair is aanvaard krachtens art. 4:194a lid 1 BW. Het is raadzaam om het boedelregister te raadplegen wanneer een executeur een huis wil verkopen wegens een overlijden, om te controleren of de executeur zijn bevoegdheid heeft verloren, zodat de notaris geen ongeldige overdracht van een woning laat plaatsvinden.

Het begeleidend schrijven dat wordt meegezonden met de afschriften verklaring van erfrecht, hoeft door de invoering van de wet Bets niet aangepast te worden. Het begeleidend schrijven weergeeft welke handelingen mogelijk zijn met een verklaring van erfrecht. Door de inwerkingtreding van de wet Bets zijn er geen nieuwe handelingen bijgekomen die met een verklaring van erfrecht uitgevoerd kunnen worden. Wel zijn er meerdere handelingen mogelijk dan tegoeden opvorderen en bankrekeningen op naam stellen. Zo kan de tenaamstelling van de verzekeringspolis en de tenaamstelling van een woning in het kadaster ook gewijzigd worden met een verklaring van erfrecht. Mede kan met de verklaring gebruik gemaakt worden van de bankrekening van de erflater zonder een blokkade van de bank.

Hoofdstuk 7. Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk staan de conclusies en aanbevelingen centraal. De conclusies geven een antwoord op de centrale vraag. Allereerst worden de probleembeschrijving, doelstelling en de centrale vraag kort beschreven. Daarna volgt het antwoord op de centrale vraag met de conclusies en aanbevelingen. Per onderdeel: de procedure, de bespreking, de verklaring van zuivere aanvaarding, de verklaring van beneficiaire aanvaarding en de verklaring van erfrecht, worden de conclusies en aanbevelingen beschreven. Ten slotte volgt een eindconclusie die het antwoord op de centrale vraag samenvat.

7.1. De probleembeschrijving, doelstelling en de centrale vraag

Door de invoering van de wet Bets bestaat binnen Notarishuys Veldhoven de vraag of het kantoor zijn procedure verklaring van erfrecht en haar werkzaamheden moet aanpassen, omdat het kantoor zijn cliënten optimaal en passend van dienst wil blijven bij een verklaring van erfrecht procedure. Om deze vraag te beantwoorden is op maandag 9 januari 2017 een onderzoeksrapport opgeleverd aan V.J. Ogier-Heitman, namens de afdeling personen- en familierecht van Notarishuys Veldhoven, met een advies op welke wijze de procedure verklaring van erfrecht en haar werkzaamheden aangepast kunnen worden naar aanleiding van de ingevoerde wet Bets, opdat Notarishuys Veldhoven zijn huidige procedure verklaring van erfrecht en haar werkzaamheden kan aanpassen als gevolg van de inwerkingtreding van de wet Bets en hierdoor de meest optimale en passende dienstverlening kan geven aan zijn cliënten op het gebied van nalatenschappen erven.

De vraag die centraal stond gedurende het onderzoek is: op welke wijze kunnen de procedure verklaring van erfrecht en haar werkzaamheden: de advisering aan cliënten aangaande nalatenschappen erven, de verklaring van zuivere aanvaarding, de verklaring van beneficiaire aanvaarding en de verklaring van erfrecht van Notarishuys Veldhoven, aangepast worden naar aanleiding van de inwerking getreden wet Bets? Het antwoord luidt als volgt:

7.2. De procedure

Allereerst kan de procedure verklaring van erfrecht gewijzigd worden door een extra stap toe te voegen aan de procedure. Het is namelijk raadzaam om voorafgaand aan de bespreking informatie op schrift te geven aan de cliënt over de nalatenschapskeuzes en haar gevolgen en mogelijkheden. De bespreking is namelijk al zwaar genoeg voor cliënten, want ze hebben niet al te lang geleden een naaste verloren. Dat ligt vaak nog gevoelig. Informatie opnemen tijdens een bespreking kan dan lastig zijn. Door de wet Bets is er zelfs meer informatie bijgekomen voor de cliënt omdat de wet nieuwe mogelijkheden geeft aan erfgenamen. Denk aan de uitzonderingsclausule van art. 4:194a BW en de verduidelijking van art. 4:192 BW. De notaris moet door de invoering van de wet Bets meer informatie geven aan de cliënt, als de notaris wil voldoen aan de zorg- en informatieplicht.

Daarnaast geeft deze toevoeging extra duidelijkheid aan de cliënt over de nalatenschapskeuzes en haar gevolgen en mogelijkheden. Ook kan de cliënt alle informatie op zijn gemak lezen en eventuele vragen bedenken voor de bespreking. De eventuele vragen kan de notaris direct beantwoorden en de eventuele onduidelijkheden kan de notaris direct verduidelijken tijdens de bespreking.

Daarbij kan de notaris bij de bespreking op allerlei punten bijsturen en met name controleren of de cliënt de verstrekte informatie van de brief heeft begrepen. De informatieplicht is immers een grijs gebied. De ene cliënt heeft meer uitleg nodig dan een andere cliënt. Zo viel bij één van de geobserveerde besprekingen op dat de cliënt helemaal geen vragen stelde en alles eigenlijk wel prima vond. Het kwam over alsof de cliënt eigenlijk geen zin had in de bespreking, terwijl het bij de bespreking wel ging over de cliënt haar toekomst. Bij de andere bespreking was het merkbaar dat de cliënt al

informatie had opgezocht. De cliënt stelde veel vragen en wilde zijn taak goed uitvoeren. De twee besprekingen waren een wereld van verschil. Door de informatie vooraf aan de bespreking te geven, krijgt de cliënt zelf de mogelijkheid om te kijken of hij alles begrijpt en dus meer uitleg nodig heeft of niet. De cliënt is dan beter voorbereid op de bespreking.

Voorts kan de cliënt de informatie altijd opzoeken in de brief en het is voor de cliënt duidelijker welke informatie belangrijk is om door te geven aan de notaris. De cliënt krijgt bijvoorbeeld de tijd om te bedenken of hij enige beschikkingshandelingen heeft verricht. Op het moment dat de cliënt dit moet bedenken tijdens de bespreking, dan voelt de cliënt een tijdsdruk. Het is voor de cliënt makkelijker om van te voren hierover na te denken dan op het moment zelf.

Bovendien weet de notaris dan zeker dat alle informatie, mogelijkheden en gevolgen zijn overhandigd aan de cliënt en de notaris heeft daar dan ook schriftelijk bewijs van. Aangezien het wel eens voor komt dat de notaris niet kan bewijzen dat er aan de zorg- en informatieverplichting is voldaan, omdat het gewoonweg niet op schrift staat. Het is daarom belangrijk om veel op papier te zetten.

7.3. De bespreking

De bespreking moet door de invoering van de wet Bets worden gewijzigd, want tijdens de bespreking legt de notaris uit dat het verrichten van beschikkingshandelingen in de nalatenschap resulteert in fictieve zuivere aanvaarding. Echter, leiden beschikkingshandelingen niet zomaar tot fictieve zuivere aanvaarding. Het moet een beschikkingshandeling betreffen die onttrekt aan het verhaal van de schuldeisers. De notaris moet deze informatie geven aan de cliënt, zeker wanneer de cliënt de nalatenschap beneficiair wil aanvaarden, wil verwerpen of niet weet welke keuze hij moet maken. Als de notaris dit niet aangeeft, aanvaardt de cliënt de nalatenschap dadelijk onbewust zuiver terwijl hij dit helemaal niet wil. Blijkt de nalatenschap dan ook nog eens schulden te bevatten dan zal de cliënt de notaris aansprakelijk stellen wegens een gebrek in de zorg- en informatieplicht. Zelfs als de cliënt aangeeft zuiver te willen aanvaarden, moet de notaris mededelen dat een beschikkingshandeling die onttrekt aan het verhaal van de schuldeisers kan uitmonden tot zuivere aanvaarding. Voordat de nalatenschapskeuze definitief is kan de cliënt immers van gedachte veranderen. Daarom wordt geadviseerd om de cliënt tijdens de bespreking niet alleen te vertellen dat het verrichten van beschikkingshandelingen in de nalatenschap resulteert tot zuivere aanvaarding, maar dat het verrichten van beschikkingshandelingen in de nalatenschap die onttrekken aan het verhaal van de schuldeisers resulteert in zuivere aanvaarding.

Daarbij veroorzaken beschikkingshandelingen die niet onttrekken aan het verhaal van de schuldeisers, zoals het wegdoen van een financieel waardeloze vaas, geen fictieve zuivere aanvaarding. Het blijft wel een punt van aandacht als de waarde van de vaas of van een andere zaak, onduidelijk of onbekend is. Blijkt de vaas nu toch van financiële waarde dan is het wegdoen van deze vaas toch een beschikkingshandeling die onttrekt aan het verhaal van de schuldeisers. Het is daarom raadzaam om de cliënt te adviseren om terughoudend te handelen bij goederen waarvan de waarde onbekend of onduidelijk is of om de goederen te laten taxeren waarvan de waarde onbekend of onduidelijk is.

7.4. De verklaring van zuivere aanvaarding

Vervolgens hoeft de inhoud van de stukken “De ondergetekende” en “In aanmerking nemende” van de verklaring van zuivere aanvaarding niet te worden aangepast, omdat deze stukken feitelijkheden beschrijven die de notaris heeft onderzocht om te controleren of de ondergetekende daadwerkelijk erfgenaam is van de erflater. Bij deze stukken hoeft de notaris niet de gevolgen en de mogelijkheden van de nalatenschapskeuzes te benadrukken en dus ook niet de gevolgen en mogelijkheden van de wet Bets. Het gaat er in deze stukken immers over of de ondergetekende daadwerkelijk erfgenaam is van de betreffende erflater. De wet Bets heeft geen effect op het feit dat de overledene gehuwd was onder gemeenschap van goederen, of dat de overledene een testament heeft

opgemaakt of dat de ondergetekende een kind van de erflater is. De inhoud van deze twee stukken hoeft zodoende niet te veranderen door de inwerkingtreding van de wet Bets.

Daarentegen kan het laatste stukje "Verklaart" van de verklaring van zuivere aanvaarding wel verbeterd worden door de invoering van de wet Bets. De ondergetekende geeft in de verklaring aan dat de zuivere aanvaarding, voor zover nodig, wordt bevestigd op het moment dat de ondergetekende een beschikkingshandeling in de nalatenschap verricht. Echter, een nalatenschap wordt niet zuiver aanvaard door het verrichten van een beschikkingshandeling in de nalatenschap. Een nalatenschap wordt zuiver aanvaard door het verrichten van een beschikkingshandeling in de nalatenschap die onttrekt aan het verhaal van de schuldeisers. Het is uiteraard de bedoeling dat de ondergetekende de nalatenschap juridisch zuiver aanvaard krachtens art. 4:192 lid 1 BW. De verklaring moet anders ingediend worden bij de griffie van de rechtbank en dit kost geld. Om deze kosten te mijden laat het notaris kantoor de cliënt zuiver aanvaarden via de fictieve zuivere aanvaarding, maar de ondergetekende moet dan ook daadwerkelijk de nalatenschap fictief zuiver aanvaarden. Anders heeft de ondergetekende juridisch gezien helemaal geen nalatenschapskeuze gemaakt. Op het moment dat de ondergetekende wel de verklaring van zuivere aanvaarding heeft ondertekend maar de nalatenschap niet fictief heeft aanvaard, dan kan de ondergetekende nog steeds een nalatenschapskeuze maken. Zo kan de ondergetekende onbewust nog stilzittend beneficiair aanvaarden als één of meer erfgenamen beneficiair hebben aanvaard door een verklaring in te dienen bij de griffie van de rechtbank. Het is daarom aan te bevelen om in de verklaring van zuivere aanvaarding in plaats van beschikkingshandeling, "*beschikkingshandeling die onttrekt aan het verhaal van de schuldeisers*" op te nemen. Dit geeft ook duidelijkheid naar de ondergetekende toe dat het niet alleen een beschikkingshandeling moet betreffen.

Het is niet noodzakelijk om uitdrukkelijk aan te geven dat de ondergetekende ook daadwerkelijk een beschikkingshandeling moet verrichten die onttrekt aan het verhaal van de schuldeisers. In de praktijk zullen de zuiver aanvaarde erfgenamen altijd wel een goed uit de nalatenschap verkopen, of een goed uit de nalatenschap met waarde tot zichzelf nemen, waardoor wordt onttrokken aan het verhaal van de schuldeisers. Het verdient wel opmerking dat deze handeling juridisch gezien verricht moet worden voordat een andere erfgenaam beneficiair aanvaardt door het indienen van een verklaring bij de griffie, zodat de ondergetekende niet alsnog een verklaring van zuivere aanvaarding hoeft in te dienen bij de griffie van de rechtbank.

Voorts bevestigt de ondergetekende in de verklaring van zuivere aanvaarding dat er bij een onverwachte schuld geen garantie bestaat dat de rechter een machtiging geeft tot beneficiaire aanvaarding, omdat schulden niet vaak aan te merken zijn als onverwachts. Dit geldt niet alleen voor de beneficiaire aanvaarding van art. 4:194a lid 1 BW, maar ook voor de ontheffing van art. 4:194a lid 2 BW. Dit artikel geeft de erfgenaam namelijk ook de mogelijkheid om een onverwachte schuld niet te betalen. Deze twee bepalingen hebben hetzelfde doel, alleen de uitkomst is anders. Om duidelijkheid aan de cliënt te geven wordt daarom geadviseerd om de ontheffing hierbij te benoemen. Het verschil tussen de bepalingen is enkel het rechtsgevolg dat de rechter kan geven en dat verschil is er alleen omdat beneficiaire aanvaarding zou leiden tot de aanvang van een vereffeningsprocedure, welke weer wordt opgeheven wegens het gebrek aan baten. Het verschil is dus van praktische waarde.

Bovendien bekrachtigt de ondergetekende in de verklaring van zuivere aanvaarding op de hoogte te zijn dat er maar één keer een keuze gemaakt kan worden ten aanzien van zijn verkrijging in de nalatenschap en dat deze keuze niet meer kan veranderen na de ondertekening van de verklaring. Dit is niet helemaal juist. Ten eerste moet de ondergetekende een beschikkingshandeling verrichten die onttrekt aan het verhaal van de schuldeisers om de nalatenschap zuiver te aanvaarden, aangezien de verklaring niet wordt in geschreven bij de griffie van de rechtbank. De keuze kan nog (onbewust)

uitmonden tot beneficiaire aanvaarding doordat er nog niet fictief zuiver aanvaard is. Ten tweede, de keuze tot zuivere aanvaarding is in beginsel wel herroepelijk omdat met een geslaagd beroep op art. 4:194 of 4:194a lid 1 BW de erfgenaam alsnog beneficiair kan aanvaarden. Om het juridisch kloppend en duidelijk naar de ondergetekende te maken, wordt aanbevolen om het stuk aan te passen naar:

“Ik weet dat ik in beginsel maar één keer een keuze kan maken ten aanzien van mijn verkrijging in de nalatenschap. Na de ondertekening van deze verklaring en het verrichten van een beschikkingshandeling in de nalatenschap die onttrekt aan het verhaal van de schuldeisers, kan ik mijn keuze in beginsel niet meer veranderen.”

Vervolgens hoeft de begeleidende brief, die wordt verzonden met de verklaring van zuivere aanvaarding, niet inhoudelijk gewijzigd te worden. De gevolgen en mogelijkheden die zijn ontstaan door de wet Bets worden niet benoemd in de brief. Zo staat er niks over de fictieve zuivere aanvaarding, het niet hoeven betalen van onverwachte schulden en de mogelijkheid om nog beneficiair te aanvaarden. Op zich is het ook niet nodig om dit in de begeleidende brief te zetten omdat het al wordt besproken bij de bespreking en omdat het is opgenomen in de verklaring van zuivere aanvaarding die als bijlage wordt meegezonden met de brief. Als de extra procedurestap die is besproken in paragraaf 7.1. wordt overgenomen in de praktijk, dan wordt deze informatie ook nog eens benoemd in de extra procedurestap.

7.5. De verklaring van beneficiaire aanvaarding

De verklaring van beneficiaire aanvaarding hoeft in beginsel niet gewijzigd te worden. De gevolgen die beschreven zijn in de verklaring van beneficiaire aanvaarding zijn ná de inwerkingtreding van de wet Bets nog steeds alle gevolgen van beneficiaire aanvaarding. Het gebied van beneficiaire aanvaarding verandert nauwelijks door de wet Bets. Weliswaar zijn de publicatiebepalingen veranderd die betrekking hebben op de gevolgen van beneficiaire aanvaarding. Maar het mogelijk moeten publiceren van bepaalde handelingen in de Staatscourant als gevolg van beneficiaire aanvaarding, hoeft niet in de verklaring van beneficiaire aanvaarding te staan. Het gaat er in de verklaring om dat de ondergetekende de aan hem toekomende nalatenschap beneficiair aanvaardt en de mogelijke gevolgen van zijn keuze kent en begrijpt. De verklaring van beneficiaire aanvaarding hoeft daarom inhoudelijk niet te veranderen.

Echter, in het geval dat een verklaring van beneficiaire aanvaarding wegens art. 4:194a lid 1 BW wordt opgesteld, kan het van belang zijn dat het vonnis als bewijs wordt bijgevoegd in de verklaring. Het is bij de inschrijving van de verklaring voor de griffie van de rechtbank dan duidelijk dat de erfgenaam daadwerkelijk alsnog beneficiair mag aanvaarden. Het is daarom aan te bevelen om in een verklaring van beneficiaire aanvaarding een kopje “aangehechte stukken” als optie op te nemen. Net als in de verklaring van erfrecht voor de aangehechte verklaringen van aanvaarding en CTR inzage. Bij een verklaring van beneficiaire aanvaarding die wegens art. 4:194a lid 1 BW wordt opgesteld, kan deze optie dan makkelijk worden overgenomen in de verklaring. Ook bij een verklaring van beneficiaire aanvaarding die naar aanleiding van art. 4:194 BW wordt gemaakt, kan deze optie gebruikt worden.

Het begeleidend schrijven, dat naar de cliënt wordt verzonden ter ondertekening van de verklaring, hoeft niet aangepast te worden. Het doel van de brief is enkel weergeven wat er met de verklaring van beneficiaire aanvaarding moet gebeuren en gaat gebeuren. Er hoeft door de invoering van de wet Bets niks anders te gebeuren met de verklaring van beneficiaire aanvaarding. Daarom is het doel en de inhoud van de brief hetzelfde na de inwerkingtreding van de wet Bets

De brief waarin de cliënt gewezen wordt op de formaliteiten van beneficiaire aanvaarding, hoeft inhoudelijk ook niet gewijzigd te worden door de invoering van de wet Bets. De

formaliteiten die verricht moeten worden bij de beneficiaire aanvaarding zijn door de invoering van de wet Bets niet veranderd.

7.6. De verklaring van erfrecht

Ten slotte, hoeft de inhoud van de verklaring van erfrecht niet te veranderen door de inwerkingtreding van de wet Bets. De verklaring bestaat immers alleen uit feitelijkeheden die de notaris heeft onderzocht en geconstateerd tijdens de procedure verklaring van erfrecht. In deze notariële akte hoeft de notaris niet de gevolgen en mogelijkheden van de nalatenschapskeuzes te benadrukken, waardoor ook niet de gevolgen en mogelijkheden die de door wet Bets kunnen ontstaan. De wet Bets heeft geen effect op het feit dat de overledene gehuwd was onder gemeenschap van goederen of dat de overledene een testament heeft opgemaakt of dat de erfgenamen zuiver hebben aanvaard. De inhoud van de verklaring van erfrecht hoeft zodoende niet te veranderen door de inwerkingtreding van de wet Bets.

Het begeleidend schrijven, dat wordt meegezonden met de afschriften verklaring van erfrecht, hoeft door de invoering van de wet Bets ook niet aangepast te worden. Het begeleidend schrijven weergeeft welke handelingen mogelijk zijn met een verklaring van erfrecht. Door de inwerkingtreding van de wet Bets zijn er geen nieuwe handelingen bijgekomen die met een verklaring van erfrecht uitgevoerd kunnen worden.

7.7. Eindconclusie

Kortom, Notarishuys Veldhoven kan een aantal aanpassingen doorvoeren aan de procedure verklaring van erfrecht en haar praktijkwerkzaamheden. Zo kan het kantoor de procedure verklaring van erfrecht wijzigen door een extra stap op te nemen voorafgaand aan de bespreking, om de bespreking voor de cliënt gemakkelijker en duidelijker te maken. Ook zorgt het voor extra schriftelijk bewijs van de zorg- en informatieplicht. Daarnaast kan de bespreking aanpassing gebruiken door de cliënt tijdens de bespreking te informeren over de gevolgen van beschikkingshandelingen die onttrekken aan het verhaal van de schuldeisers, zodat onbewuste fictieve zuivere aanvaardingen van de nalatenschap worden voorkomen. Ook is het raadzaam de cliënt bij de bespreking te adviseren om terughoudend te handelen bij goederen waarvan de waarde onbekend of onduidelijk is of om de goederen te laten taxeren waarvan de waarde onbekend of onduidelijk is. Dit voorkomt ook onbewuste zuivere fictieve aanvaardingen van de nalatenschap. Daarbij kan de verklaring van zuivere aanvaarding aangepast worden door het stuk "Verklaart" te wijzigen, om de inhoud van de verklaring duidelijker te maken naar de ondergetekende toe en om de verklaring juridisch correct te maken. Ten slotte kan de verklaring van beneficiaire aanvaarding aangepast worden door een optie "aangehechte stukken" op te nemen in de modelakte. De verklaringen van beneficiaire aanvaardingen die worden opgemaakt naar aanleiding van art. 4:194a lid 1 BW, geven bij de inschrijving bij de griffie van de rechtbank dan bewijs dat de ondergetekende van de verklaring daadwerkelijk alsnog beneficiair mocht aanvaarden.

Hoofdstuk 8. Extra conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk komen extra conclusies en aanbevelingen naar voren. Deze strekken verder dan het antwoord op de centrale vraag, maar zijn toch de moeite waard om te benoemen.

Ten eerste is het aan te bevelen om een zaak voor een verklaring van erfrecht niet in behandeling te nemen wanneer het duidelijk is dat de cliënt fictief zuiver heeft aanvaard en de cliënt beneficiair wil aanvaarden of wil verwerpen, om eventuele tuchtrechtelijke of civielrechtelijke aansprakelijkheden te voorkomen. De notaris is verplicht om de door de wet of door een partij verlangde werkzaamheden te verrichten, maar niet wanneer er een redelijke overtuiging of vermoeden bestaat dat de werkzaamheid leidt tot een strijd met het recht. In dat geval is de notaris verplicht zijn dienst te weigeren. In dit geval is alsnog beneficiair aanvaarden of verwerpen in strijd met art. 4:190 lid 4 BW.

Ten tweede kan de brief waarin de cliënt gewezen wordt op de formaliteiten van beneficiaire aanvaarding, inhoudelijk aangepast worden. De formaliteit tot het oproepen van de schuldeisers kan namelijk aanpassing gebruiken. Naast dat de oproeping moet geschieden per brief krachtens art. 4:214 lid 2 BW, moet de vereffenaar de schuldeisers namelijk ook openlijk oproepen op grond van art. 4:214 lid 1 BW.

Vervolgens is het raadzaam om de oude verklaring van erfrecht terug te halen om verwarring, dwaling en bedrog te voorkomen op het moment dat een verklaring van erfrecht wordt opgesteld naar aanleiding van art. 4:194a lid 1 of 4:194 BW. Deze verklaring is niet meer accuraat en ongeldig.

Daarbij is het een punt van aandacht wanneer de executeur van een nalatenschap het huis van de erflater wil verkopen, want is de executeur nu eigenlijk wel bevoegd? Het is mogelijk om na een zuivere aanvaarding van de nalatenschap alsnog beneficiair te aanvaarden. Echter, wanneer de nalatenschap vereffend moet worden volgens de formele wettelijke regels, vervalt de taak van de executeur. De executeur kan met de eerder afgegeven verklaring van erfrecht met zuivere aanvaarding en aanvaarding executele bewijzen dat hij bevoegd is om het huis te verkopen, terwijl de nalatenschap in werkelijkheid beneficiair is aanvaard en de executeur zijn bevoegdheid heeft verloren. Om te voorkomen dat de notaris een ongeldige overdracht van een woning laat plaatsvinden, wordt geadviseerd om het boedelregister te raadplegen wanneer een executeur een huis wil verkopen wegens een overlijden. Dit is ter controle of de executeur zijn bevoegdheid heeft verloren.

Verder kunnen in het begeleidend schrijven dat wordt meegezonden met de afschriften verklaring van erfrecht, meerdere handelingen opgenomen worden die met een verklaring van erfrecht mogelijk zijn. Zo kan de tenaamstelling van de verzekeringspolis en de tenaamstelling van een woning in het kadaster ook gewijzigd worden met een verklaring van erfrecht. Mede kan met de verklaring gebruik gemaakt worden van de bankrekening van de erflater zonder een blokkade van de bank.

Ten slotte wordt de formulering van art. 4:192 lid 1 BW bij een eerstvolgende reparatiewet van het Ministerie gewijzigd. Het wordt geadviseerd om deze verandering in de gaten te houden, omdat de nieuwe formulering effect kan hebben op de fictieve zuivere aanvaarding.

Literatuur- en bronnenlijst

Van Amersfoort e.a. 2012

E.M.A. van Amersfoort e.a., *Rapport Erven zonder financiële zorgen?!*, 2012.

Blokland 2015

P. Blokland, "De zorg- en informatieplicht van de notaris in het digitale tijdperk", *WPNR* 2015, 7073.

Burgerhart, Kolkman & Blokland 2014

W. Burgerhart, W.D. Kolkman & P. Blokland, "Wet bescherming erfenamen tegen onverwachte schulden: schuldeisers de kloos met de Wet betos", *WPNR* 2014, 7019.

Van Dale

Van Dale Groot Woordenboek van de Nederlandse taal, www.vandale.nl [bezoekt op 2 januari].

Europese erfrechtverordening in werking

"Europese erfrechtverordening in werking, afwikkeling nalatenschap in Europa eenvoudiger", *Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie*, www.knb.nl (zoek op *Europese erfrecht verordening eenvoudiger*) [bezoekt op 26 oktober 2016].

Europese verklaringen van erfrecht samen in een register

"Europese verklaringen van erfrecht samen in een register", *Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie*, www.knb.nl (zoek op *Europese verklaring van erfrecht samen*) [bezoekt op 26 oktober].

Is het mogelijk om mijn echtgenoot en kinderen te onterven

"Is het mogelijk om mijn echtgenoot en kinderen te onterven", *De Rijksoverheid voor Nederland*, www.rijksoverheid.nl (zoek op *mogelijk onterven*) [bezoekt op 3 november].

Kieffer 2016

S. Kieffer, "Schade door een fout van de notaris", *Flinckadvocaten* 11 augustus 2016, www.flinckadvocaten.nl (zoek op *schade fout notaris*) [bezoekt op 11 november 2016].

Kolkman 2016

W.D. Kolkman, "Nieuwe wetgeving bescherming erfenamen tegen schulden", *WPNR* 2016, 7121.

Moet ik een erfenis aanvaarden

"Moet ik een erfenis aanvaarden", *De Rijksoverheid voor Nederland*, www.rijksoverheid.nl (zoek op *erfenis aanvaarden*) [bezoekt op 3 november].

Van Mourik & Nuytinck 2015

M.J.A. van Mourik & A.J.M. Nuytinck, *Personen- en familierecht, huwelijksvermogensrecht en erfrecht*, Deventer: Kluwer 2015.

Notarieel kenniscentrum 2013

Notarieel kenniscentrum, *Notitie indicatoren gedragingen die leiden tot zuivere aanvaarding*, 2013 (online in kennisnetwerk netwerknotarissen).

Notarieel kenniscentrum, *Notitie wanneer is een verklaring van erfrecht nodig?*, 2013 (online in kennisnetwerk netwerknotarissen).

Notarieel kenniscentrum 2016

Notarieel kenniscentrum, *Accepteren van een erfenis, wat zijn de keuzes?*, 2016 (online in kennisnetwerk netwerknotarissen).

Notarieel kenniscentrum, *Notitie Wet bescherming erfgenamen tegen schulden*, 2016 (online in kennisnetwerk netwerknotarissen).

Notaris & belehrung 2014

“Notaris & Belehrung”, *Mijn notaris kosten* 26 januari 2014, www.mijnnotariskosten.nl (zoek op *belehrung*) [bezocht op 11 november 2016].

Santema 2016

W.S. Santema, “Erfenis aanvaarden?”, *Erfrechtadvocaat* 20 juni 2016, www.erfrechtadvocaat.nu (zoek op *erfenis aanvaarden*) [bezocht op 28 oktober].

Taken notaris

“Taken notaris”, *Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie*, www.knb.nl (zoek op *taken notaris*) [bezocht op 6 oktober 2016].

Verstappen 2015

L.C.A. Verstappen, “Commentaar op art. 4:184 BW”, in J.H. Nieuwenhuis, C.J.J. Stolker & W.L. Valk, *Tekst & Commentaar Burgerlijk Wetboek*, Deventer: Kluwer 2015 (online in Kluwer Navigator).

L.C.A. Verstappen, “Commentaar op art. 4:190 BW”, in J.H. Nieuwenhuis, C.J.J. Stolker & W.L. Valk, *Tekst & Commentaar Burgerlijk Wetboek*, Deventer: Kluwer 2015 (online in Kluwer Navigator).

Wortmann & van Duijvendijk-Brand 2015

S.F.M. Wortmann & J. van Duijvendijk-Brand, *Compendium Personen- en familierecht*, Deventer: Kluwer 2015.

Jurisprudentielijst

Hoge Raad

HR 6 december 1901, *W* 6045.

HR 4 mei 1906, *W* 8376.

HR 26 april 1968, *NJ* 1969, 322.

HR 22 mei 2015, *NJ* 2015, 379.

Gerechtshof Amsterdam

Hof Amsterdam 9 januari 1964, *NJ* 1964, 355.

Gerechtshof 's-Gravenhage

Hof 's-Gravenhage 27 maart 1936, *NJ* 1936, 691.

Rechtbank Alkmaar

Rb. Alkmaar 17 februari 2009, *LJN* BI1984.

Rechtbank 's-Hertogenbosch

Rb. 's-Hertogenbosch 7 maart 1890, *W* 6045.

Rb. 's-Hertogenbosch 5 december 1941, *NJ* 1942, 432.

Rechtbank Utrecht

Rb. Utrecht 21 april 2010, *LJN* BM1877.